

Hetedik évi folyam.

Pest, július 22-én 1860.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrébten egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. uj pénzben. — A Vasárnapi Ujság a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félévre 10 ft., évnegyedre 5 ft. uj pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

A pesti szegény-gyermekórház és dr. Bókai János.

Két évtized előtt, t. i. 1839-ik évben pendített meg legelőször ezen jótékony intézet eszméje városunkban, s csakhamar oly hatalmas viszhangra talált számos nemes emberbarát szívében, hogy az intézet megalapítása még ugyan ez évben lön lehetségessé. Azóta ez intézet fejlődése Magyarország fővárosának gyors fölvirágzásával egyenszerű lépést tartván, jelenleg közhasznu működésénél fogva országunk humanistikus intézetei sorában első helyen áll s a főváros díszéhez tartozik.

Az intézet keletkezésénél legelőször is egy, orvosi és emberbaráti szempontból egyaránt nagyérdemű férfiú nevével találkozunk, ki fáradhatlan buzgósága által ez intézet megalapítása körül, állandó emléket emelt magának embertársai szívében.

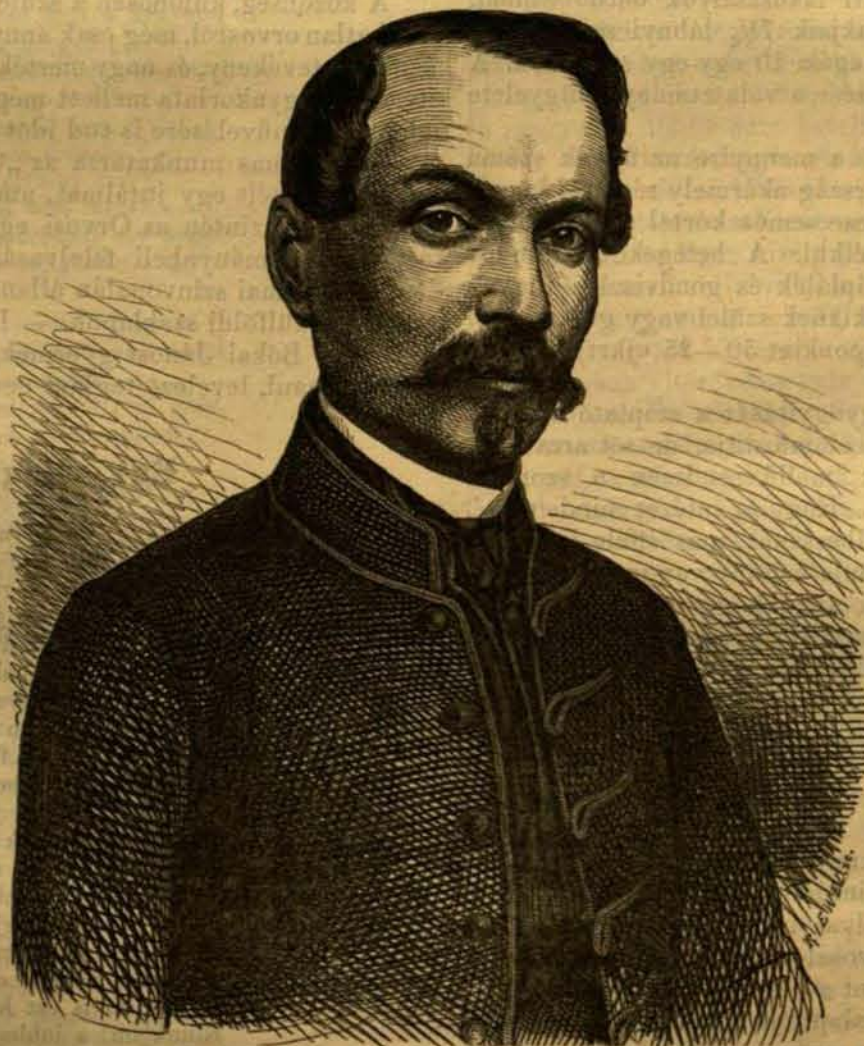
Értjük a mult 1858-ki évben hazájától távol — Manchesterben — kimult doktor Schöpf (Mérei) Ágostont, ki, miután föláldozó fáradozásainak sikerült az általa föllekesített emberbarátok segédelmével az intézetet életbe léptetni, 10 éven keresztül annak orvosi vezetője és legbuzgóbb pártolója volt. — Ő volt az, kinek buzditó föl hívása folytán, 1839-ben rövid idő alatt 400 részvényes tagból álló egylet alakult az intézet megalapítása és föntartása céljából. — Az egylet legfensőbb védasszonyául boldogult József nádor cs. k. főherceg fenséges nejét Mária Dorottya főherceg-asszonyt nyéré meg, elnökeül pedig az akkori koronaör boldogult Ürményi Ferencz ő exja választatott meg. S ekkép történt, hogy az intézet maga már 1839-ki aug. 15-én nyitathatott meg egy e célra kibérelt idegen házban, és pedig egyelőre csupán 12 ágygyal. Azonban a mindinkább

növekedő részvét és segélyezés által rövid idő mulva lehetségessé vált, egy az intézet elhelyezésének szánt saját épület építéséhez fogni, melynek zárköve 1845-ki juniusban tétetett le.

Ekkor költözött át az intézet ezen épületbe, melyben még most is elhelyezve van, s mely a József-külvárosi ősz-utczában fekszik. (Lásd rajzát az 364. lapon.) Az építési költségek fődözésére s az intézeti alaptőke szaporítása céljából ez időben ezüst sorshuzás rendeztetett, mely az egész hazában nagy részvételre talált s az egyletnek néhány ezer forintnyi összeget jövedelmezett. Így történt, hogy az egylet 1846-ik évben már 32,000 pftnyi tőkével birt.

Az első alapítók sorából, kik 1000 pftal egy-egy ágyat alapítottak, említendők bold. hercegprimás Kopácsy, Károlyi s Batthyány grófnok s a magyar főrendek több más tagjai. 1846. évben ő cs. kir. felsége V. Ferdinánd alapított 3 ágyat 3000 pftal. — Mindazáltal 1848-ik évig az alapított ágyak száma csak 11-re emelkedett, alapító tagok (kik egyszer mindenkorra 100 pftot áldoztak) ez ideig 16-an valának.

Az 1848. és 1849-ik évben hazánkat földult viharos események érzékenyen sujták a fiatal intézetet is, sőt kérdésessé tevék annak további fönnállását. Az egylet elveszté eddigi tagjainak legnagyobb részét, az intézet pedig igazgatóját, ki azt s hazáját 1849. júliusban elhagyá. Az ágyak számát tetemesen meg kellett szorítani, az intézet vezetése pedig az akkori első segédorvos dr. Bókai Jánosra bízott, ki ezen válságos időben, fizetés nélkül s csupán egy, általa díjazott segédorvossal 2 1/2 éven át föntartá az intézetet, miglen egyleti elnök Ürményi Ferencznek sikerült engedélyt nyerni egy

Dr. BÓKAI JÁNOS.

közgyűlés megtartására. Ezen közgyűlés 1852. február 15-én tartott meg s abban az egylet újra szerveztetvén, jövője is biztosított. — Ürményi Ferencz ufolag is egyleti elnöknek, az eddigi helyettes főorvos dr. Bókai János pedig igazgató-főorvosnak lőnek megválasztva.

Azóta az intézet viszonyai évről-évre kedvezőbb fordulatot vettek, különösen midőn Albrecht főherceg s Hildegard főhercegné ő fenségeik még ugyanez évben egy-egy ágyat alapítottak, az utóbbnevezett főhercegeasszony pedig az intézet pártfogását vállalta. Az alapítók száma most egyre szaporodott; 1853-ban egy, 1854-ben kettő, 1855-ben öt, 1856-ban kettő, 1857-ben hat, 1858-és 59-ben pedig három ágy alapított, úgy hogy jelenleg az ágy-alapítványok száma (1000 frjával) már 33-ra rug.

Ezen rövid történeti vázlat előre bocsátása után, az intézet fönntartására alakult egyletet kell megismertetnünk. Az egylet célja: az 1856. évben felsőbb helyen jóváhagyott alapszabályok szerint a Pesten, évi járulékok utján alapított kórházat továbbra is fentartani, melyben szegény beteg gyermekek vallás- és születéshely-különbség nélkül gyógytassanak s egyszersmind kezdő orvosoknak alkalom nyujtassék, magukat a gyermekbetegségek gyógyításában gyakorlatilag kiképezni. Az egyesületnek *tagja* lehet minden emberbarát, ki évenként 5 pftot fizet az egylet pénztárába és magát ez összegnek hat egymásutáni éven át, évenkénti pontos fizetésére kötelezi. Ki az évi járuléknak megfelelő tőkét, ugymint 100 pftot akár készpénzben, akár biztosan kamatozó kötelezvényben leteszi, az az egyesület *alapító tagjai* közé soroztatik; a ki pedig 1000 pftnyi alapítványt akár készpénzben, akár évenként kamatozó kötelezvényben biztosít, *egyes ágyak alapítójának* tekintetik, egy ágy az ő nevével nevezetik, s a beteg fölvetelénél az ő ajánlotta elsőbbséget nyerend. Az egyesület dolgait az egyesületi elnök, s egy választmány kezeli, melynek tagjai a választmányi elnök, s másod elnök, a titkár, a pénztárnok, az ügyész, a főorvos és 18 választmányi tag. Ezen tisztviselők, a főorvos kivételével, minden 3 évben a közgyűlésen új választás alá esnek és hivatalaikat minden díj nélkül kezelik.

A kórházi épület a József-városi ősz-utczában, homlokzatával délnyugatnak fekszik s szabályos négyszöget képez. Tágas udvarában nyájás kertültetvények találtnak. A kórszobák az első emeletben helyezvék el, a földszinti lakosztályok bérbe vannak adva, egyes kórszobák 2½ öl, ablakjaik 7½ lábnyi magasak, a vasból készült ágyak száma 3, 5, 6 egész 10 egy-egy szobában. A betegek és ápolói személyzet élelmezése, a választmány felügyelete alatt az intézetben történik.

A betegek fölvetelét illetőleg, a mennyire az ágyak száma engedi, fölvetetnek az intézetbe az ország akármely részéről hozott szegény beteg gyermekek az első csecsemős kortól a tizenhárom évesig, minden vallás-különbség nélkül. A betegeknek minden szükséges orvosi, sebészi segély, táplálék és gondviselés ingyen nyujtatik, kivéve oly gyermekeket, kiknek szülei vagy gondviselői a fizetéses osztály ápolási díját (naponként 50—25 ujkr) lefizetni képesek.

Minthogy a beteg csecsemők gyógyítását a szoptató anyák s dajkák jelenléte nemcsak sikeresen előmozdítja, de sőt arra elkerülhetlenül szükséges, a csecsemők mellé rendszeren a szoptató anya vagy dajka is vétetik ápolásba. Hogy az intézet minden jótéményeiben minél többen részesülhessenek, más efféle intézetek példájára, ebben is járörvoslat (ambulatorium) van megalapítva, s mindennap bizonyos idő fordittatik arra, hogy minél számosabb oly beteg kisdedek is, kik nem az intézet ágyaiban és nem benn a kórházban ápoltnak, orvossebészi tanács, rendelet vagy műtétben ingyen részesülhessenek. A járuldában rendelt vények szegények számára az illető kerületi előjáró aláírása mellett minden gyógytárban ingyen szolgáltattnak ki.

Az egylet vagyoni állapota jelenleg, a kórházi épületet is ide értve, 64,000 pft-ra megy; bevétele 1858. évben 8757 pft. 34 krt, kórházi kiadásai pedig 5576 ft. 58 krt tevének.

A mi e jótékony és rendezett intézet jelenlegi igazgató főorvosát illeti, kinek arczképével ma olvasóinkat megismertetjük, dr. *Bókai János*, a főváros gyakorló orvosai között a legkeresettebbek egyike, s méltán úgy tekinthető, mint a pesti szegény gyermekórház fentartója s második rendező alapítója. Született Szepesmegyében Iglón 1822-ben. Alsóbb s gymnasiális iskoláit otthon, továbbá Rozsnyón, Lőcsén és Eperjesen végezte. A természettudo-

mányok iránt korán nyilatkozó hajlama 1841-ben Pestre vezeté az orvosi tantermekbe. A gyakorlati évek egyikét (az ötödiket) Bécsben végezte, honnan ismét visszajött Pestre, hol dr. Schöpf (később Mérey), akkor hires gyermekorvos, s a gyermekórház életbeléptetője, 1846-ban a gyermekórházban tiszteletbeli segédorvossá alkalmazta. 1847-ben orvostudorrá graduáltatott, s ugyanaz évben lett rendes segéd a gyermekórházban, egyszersmind dr. Balassa tanár mellett is segédkedvén két évig, mely időt a gyakorlati sebészetbeni kimivelődésére kívánt sikerrel használa, mint később jeles műtétei bizonyítják.

A viharos 1849-ik év Bókaira nézve döntő befolyásu volt. Ugyanis dr. Schöpf rögtön eltávozván Pestről julius hóban, az intézetet Bókaira bizta, mely helyettesítésbe az akkori választmány is beleegyezvén, dr. Bókait egyszersmind helyettes orvossá nevezte ki.

A mily válságos időszak volt az intézet fönmaradására nézve az 1849-ki év második fele s 1850, ép oly szép próbaköve volt az Bókai jellemének s áldozatkész ügyszeretetének; mert az akkori viszontagságos körülmények között az egyesület ugyszólván feloszolva, s az alap oly csekély volt, hogy a kiadásokat épen nem fődözhető; még katona-szállásolások is terhelve a mostoha állapotbani intézetet, az ágyak számát 12-re kelle leszállítani. Ezen sanyaru körülmények között Bókai egy ideig egyedül maga dolgozott, s mint fentebb mondtuk, egy időben saját zsebéből fizette az intézet segédét. A választmány több ízben azon ponton látta az intézet ügyét, hogy legalább ideiglenesen bezárja azt; de Bókai erélyes kitartása mindig talált benne módot, hogy ezen csapást elhárithassa.

Sok tekintetben kellemessé tevé nehéz feladatát a buzgó igazg. választmány oly jeles férfiak kormányzata alatt, mint bold. Ürményi Ferencz, Ürményi József, Simoncsics János, b. Podmaniczky László, b. Prónay Gábor, s más derék hazafi polgárok, úgy hogy ez intézet ép azon évtized alatt, melynek folytatn nem egy virágzó intézet hervadásnak indult, csaknem hihetetlen haladásokat tett. Mire nézve legvilágosabb bizonyítékul szolgáltnak a számok, melyek szerint 1849-ben 11 ágya volt az intézetnek s egész éven át 88 belső betege, 1859-ben pedig az ágyak száma már 33, a belső betegeké 413, s a bejáróké 3725 volt.

A közönség, különösen a szülők bizalmát nagy mértékben bíró fáradhatlan orvosról, még csak annyit, hogy dr. Bókai a nemzeti színháznak is tevékeny, és nagy mértékben igénybe vett orvosa, s nagy kiterjedésű gyakorlata mellett mégis a tudomány, nevezetesen szaktudománya művelésére is tud időt találni.

Szorgalmas munkatársa az „Orvosi Hetilap“-nak, mely nem rég is neki ítélte egy jutalmat, amit ő ismét irodalmi célra szentelt, — úgy szintén az Orvosi egylet gyűléseiben is gyakran szokott szaktudományabeli felolvasásokat tartani. Megjelent cikkei a tudomány mai színvonalán állanak, úgy hogy azok közül többet átvettek a külföldi szaklapok. — Legközelebb pedig a bécsi orvosi egylet dr. Bókai Jánost gyermekgyógyászati jeles dolgozatainak méltánylásaul, levelező tagjául nevezé ki.

Egy világtalanhoz.

Csendes agg! im sirva üdvözöllek
É baráti hajlék küszöbén,
Csak hogy téged megtartott az Isten!
Örvendj kissé, én jöttem meg, én!
Mit szenvedtem, mind legyen feledve!
Boldog vagyok, mint zengő madár.
Hány éves vagy? egyenes vagy, mint cser,
Hogy nem hoztam koszorút, de kár!
Jöjj ölelj át, szemed fénye oly nagy:
Ah most látom, hogy világtalan vagy.

Tán csalódom, mások is csalódnak!
Tiszta, mint rég, mind a két szemed;
Hogy ne látnád? a midőn te hozzád
Annyi földről megjött gyermeked!
Nemde hitted, hogy rég eltemettek
Egy más földön, egy más ég alatt;
Látd, hisz én is ezt hívem felőled.
Élünk im! s jobban szeret fiad. —
Jöjj, ölelj át, boldogságom oly nagy:
Nem mozdulsz, ah mert világtalan vagy.

Szólj, ki halt meg? életben ki van még?

Oly sokat szeretnék kérdeni;

Mit csinál a jó öreg kirurgus?

Élnek-e a helység vénei?

Kérdésekre könyeid felelnek,

Sok virág nyílt, több elhervadt;

Fele házunk ott a temetőben —

Mért hogy Isten minket meghagyott?

Jöjj, ölelj át, hisz fájdalmam oly nagy:

Istenem! te is világtalan vagy!

Hol van a kert, a mi ültetésünk,

Melybe együtt szórtuk a magot?

A gyümölcsfák hoztak-e gyümölcsöt,

Mikre együtt önténk harmatot?

Megvan a kert úgy, mint ültetése,

Am gyümölcse most másnak terem;

Érik-e vagy nem? nem látod azt te;

Látod, én is alig ismerem.

Jöjj ölelj át, csalódásom oly nagy:

Látd, apám! te is világtalan vagy!

El a gyászszal! jók az emberek még:

Volt közöttük egy derék barát,

Ki szívét, mint asztalát, megosztván,

Téged ápolt, úgy mint jó apát.

Oltárt állítván szívünkbe néki,

Öntsük össze halánk összegét;

Isten áldja őt meg jó szívéért! —

Imádságba foglaljuk nevét.

Menj, karold át, halád, látom, oly nagy:

Nem mehetsz te, mert világtalan vagy.

Hogy lettél vak? mondd el, ülj le mellém,

Nemde tiz, év hosszú, mint halál? —

Könyök mosták el napját szemednek:

Éjjel-nappal oly sokat sirál!

Tudtam volna e csapást előre,

Mely beéri egész életet:

Vérző saskint szálltam volna vissza,

Letörölni csókkal könyvedet.

Ah, bocsáss meg! látod, bűm minő nagy:

Fiad megjött s te világtalan vagy!

Dávid sorsán gyakran hult a könyvem,

Kit Jehova sirig kergete; —

Volt egy lény, kit nemtöként szerettem:

Eltemették, alig egy hete!

Egyik nem lát, a másik nem érez;

Es én látok, és én érzek;

Van-e földön ilyen átütött szív?

Hisz előttem sirni sem merek . . .

Jó, ne sirjunk! hisz örömed oly nagy:

Elfelejttem, hogy világtalan vagy!

Nézd, apám, a szép tavasz virágozik,

Több pacsirta zeng ma, mint tavál

Új ruhába öltözött a nemzet,

Zöld fészket hord, ifju s régi galy.

Szent örömben érzem verni szívem,

Jer, megosztani e nagy örömet.

Ah, örök fátyol hullván szemedre,

Nem látod te mindez ünnepet!

Jer, gyászoljunk, szemed éje oly nagy:

Ő meghalt! — te meg világtalan vagy.

Ünnepelni a megtért barátot,

Vig pohárral most ne jöjjetek;

A tar földön, néma kalauz én

Eztán, vak Belizárt vezetek.

Tán jobb volna elbujdosnom újra,

Itt is ott is, a sors átka nyom;

Am mi lenne, jó apám, belőled?

Menjünk együtt a setét uton.

Jer, karoldj át, hisz szerelmem oly nagy:

Most emlékszem, hogy világtalan vagy!

Hagyj leülnöm némán lábaidhoz,

Sok van egymástól mit kérdenünk.

Lágyabb hangon fog beszélni ajkam,

Mint beszél most összetett kezünk.

Mondd előbb, mit álmodál ma éjjel?

Én azt — hogy láttál világosan.

Örömkönyeim láttad peregni . . .

Mondd a napnak hány sugára van?

Jöjj, ölelj át; bűm, örömem oly nagy:

Nem hiszem, nem, hogy világtalan vagy!

Monddjam-e, hogy mit miveltem ott künn,

Zengtem itt — ott, hogy ha nap sütött;

Mint Columbus, új földrészt keresvén

Ismeretlen örvények között.

És találtam szép művész-világot,

Hol a lég is gőzös rabja lett.

Egy hiányzott e dicső világból:

Jó apám! szelid tekinteted . . .

Hála égnek! karjaim között vagy:

Mit használ? midőn világtalan vagy!

El a gyászszal! jó apám, ne sirjunk . .

Hisz el nem hagy többé hű fiad;

Élted napját is kiolthatá az,

Ki kioltá szemvilágodat! . . .

S úgy tetszik nekem, te mintha látnál,

Látod ezt a tavaszi napot . . .

És bár merre tapogatsz keziddel

Ugy találod, hogy fiad van ott . .

Jöjj, ölelj át — boldogságom oly nagy:

Mert hisz élsz . . . ámbár világtalan vagy.

Jámbor Pál.

Eger ostroma.

Irta PAULER GYULA.

(Folytatás.)

II.

Az ostrom kezdete. A török sereg és vezérei. A vár lövése Rések. Felszólítás. Roham. Dobó a már benyomult törökséget ágyúkkal kiveri. Új felszólítás. Pakai kis csapata, Hegedűs árulása, löpor föllobbanás. Bornemisza leleményessége.

September 9-én török martalóczok Maklárig száguldottak, két egri őrt elfogtak, nagyobb csapat közeledésére elriadtak. 11-én délután Ali basa egész táborával Maklárnál állott. Dobó jól ismerte az első siker villanyos hatását, és Zoltayt, Pethőt, Fygedit, Bornemiszt, 90 lovassal, 300—400 gyaloggal, az ellenség előhadára küldte. Fekete István kalauzolása mellett az irsafogi erdőben lest hánytak a törököknek, és előre ballagó pogyászukat megtámadták.

Az őrizet megugrott, és a magyarok, kocsikat, marhákat, skarlát ruhákat, ezüstös sisakokat, gyöngyös tollakat, kaftánokat, drága pánczélokot és sátrakat foglaltak el. Ez összekocczanás után a magyarok többé nem kételkedtek a győzelemben: a törököket pedig csodálkozás fogta el, hogy a magyarok, kiknek hült helyét vélték csak találni, kicsapdosni mernek. Ali basa körülbelül 28,000 embert vezetett és a Királyszékén, a vártól északra 300 lépésnyire, Felnémetig, az Eger vizéig leszállott.

Ali basa herélt volt; a természet is mostohán bánt vele. A köpczös, kis ember rekedt, kellemetlen hangon beszélt, és csereszínü arcát két kimeredő metsző foga még rutabbá tette, e mellett azonban vitéz, okos vala és eszét csak gögje szokta néha elhomályosítani. Érezte erejét, és azért becsülni szokta a vitézeket, kik vele szembeszállni mertek. Alatta vezérkedtek: a nándorfehérvári, szendrői, szegedi szandsákok, hatvani Velibég, ki már Varkocs korából ismerte az egrieket a harcmezőn; Kamber bég és Deriel, persa menekültek és Tahjasgli Mehmetnek, az eszéki és pesti győzőnek, a magyarok híres ellenének, fiai: a pécsi Derbis bég, és a fehérvári különcz, széles Mohamed bég, költő és hős, méltó Arslán bég melléknevére, melyen a történetben szerepel.

Midőn a török sereg közeledett, a magyarok, a várban a házak tetejét leverék, a várost pedig templomaival a lángoknak adák martalécul, hogy az ellenségnek támadási pontul ne szolgálhasson. Ali basa három 50 fontos ágyuból három-három golyót küldött a várra. Harmad napra a Királyszékén sánczokat készítettet és a monostort löveté. Dobó a tetőn termett: négy ágyúval visszafelelt, és jól irányzott lövései alatt a török tüzekek, ágyuk, megsebesülve, megromolva rakásra dőltek. Ali ujakat állított oda, a tüzelkü Arslán bég pedig (sept. 14.) a város mellett fekvő Boldogasszony templománál, elszakasztva a török sereg zömétől, sánczok-sarak nélkül, négy taraczkból gyilkos tüzelést kezdett a vár nyugati részére. Nagy Antal megsebesült, helyét Oroszi Gábor foglalta el. Pethő, Zoltay, Fygedi, Bay Ferencz és Ormándy János déltájban

csendesen leereszkedtek a városba és Arszlán bégnek ágyutelepét hirtelen megrohanták. A meglepett törökök elfutottak, és a magyarok az ágyuk kerekeit szétvagdalták, a csöveket beszegezték. Azonban több oldalról jancsárok siettek feléjük. Budaházi Istvánt jobb vállán meglövék, Horváth Mihály alatt a ló hullott el. A lövöldözésre új meg új csapatok ügettek ki Ali táborából, és a magyarok makacs harcz után a várba hátráltak. A monostor ágyui is már ritkábban szólottak, mert Dobó kimélni akarta löporát. A várkapu azonban nyitva állott, az egniek háborítlanul hajták marháikat a legelőre, merítették, vittek vizet a patakából a várba, nem mintha szükségük lett volna rá, hanem, hogy megmutassák a törököknek, mily kevésbe veszik jelenlétüket. Dobó csak 16-án záratta be a kaput, miután a török deréksereg löporos zsákokkal terhelt öszvérek, lovak, tevék nagy sokaságával, számos taraczkkal és 13. nagy faltörő ágyuval „nagy zöngéssel, bongással“ előtte való napon meg-

érkezett. — Elöl a *beszlik* és *akondzsik* kóbor lovag csoportjai zajongtak, és az *aszápok* martalóc csapatai lépdeltek. Ezeket a *sipahi* sereg követte, lovashad, mely földet birt a zsold fejében; minden vidék saját szandsákja alatt. Legvégül a *jancsár ódák* (zászlóalj) jöttek, magas, csucsos, fehér fővegeikkel. E hadat keresztyén gyermekekből, kiket adó fejében szedett, szerzette a török, és az akkori világ legfelegyelmezettebb seregévé nevelte. A jancsárnak eleme, gyönyörűsége a harcz volt, s ha meghalt, csak sanyaru életet cserélt fel Mohamed paradicsomának kiapadhatlan örömeivel. Amhád, a fővezér, a natoliai beglerbég, Albániából származott. Honn sima, cselszövő udvaronc, a tudományok barátja, a harczban szint oly vitéz, mint kegyetlen, és hitszegő, typusa volt a török vezéreknek és ál-

lamférfiaknak Szolimán korából. Társa, a rumíliai beglerbég, a bosznják renegát, Szokolovics Mehmet, már kifejtette azon nagy tulajdonságokat, melyek őt Szolimán halála után az ozmán birodalom oszlopává tévék. Mehmet, Tihamér felől szálla le, Amhád az Eger vizén túl állapodott meg. A seregek Nagy Tályáig terjeszkedtek: a jancsároknak rendszeren, hosszú sorban nyuló sátrai Almagyarinál a hegyoldalon emelkedtek. Ali basa az egyedi hegyen telepedett le. Hegy völgy, sok sátorral rakva vala, és az egész török had 70,000-re ment, jobban felszerelve, számosabb, erősebb, kegyetlenebb, mint akkor tájban bármelyik keresztyén fejedelem serege. *) A hír 125,000-ról, majd 150,000-, 180,000-ról szólt, és a kérkedő, rettenteni akaró török gög megerősíté e tulzásokat, betud-

ván a sereg számába a rabszolgák, munkások, hajcsárok, markotányosok csöcselék tömegét is *).

A török sereg sept. 17. kezdé meg a támadást, sánczokat készített, és ágyuit fölállítá. Amhád a Királyszekére 11 öreg ágyut küldött, melyeknek legnagyobbika 55 fontos golyókat vetett a várra, a konyhára. A külső várat az ó-kapu bástyájától a szeglettornyig erősen lövék. A golyózapor sok magyart megölt, megsebesített. Dobó a külső várban és a vártákon árkokat ásott, és a katonaságot beállítá. Midőn az istállókra, és a monostor mögött felhalmozott asztagokra, tüzgolyók és gyújtónyilak repültek: Dobó a tetőzetet levereté, a gabonát vermekbe rejté, és a mi gyúlékony anyagot, szénát el nem takaríthatott, azt vizes tehénbőrökkel bevonatta. Itt-ott rést nyitottak a golyók a falokban. Bornemisza, Pethő és Zoltay a külső várban az omló fal fölé karókat vertek, földsánczot emeltek, Dobó és Mecskei pedig, szűke levén a fának a

belső várban, cserjékkel, üres hordókkal tömték be a nyílásokat; a paloták tetejére hordókat és karókat állítottak lövőhelyekül. — E munkában Nagy Balás gyaloghadnagyot ellenséges ágyugolyó agyonzuzta.

Az ostrom 13. napján (sept. 23.) éjjeli, nappali megfeszített munka daczára, már négy helyen állottak nyitva rések rohamra. Az első törés a palotáknál volt a belső várban. A második a külső várban a szeglettornyónál, a harmadik, Bebek bástyája alatt, a negyedik az ó-kapunál volt, hol a külső kapu és a fal rutul össze volt törve. — Vas Miklós lopva visszatért a várba, de leverő hirt hozott: Dobó segítségére nem számolhat, a basáktól követ érkezett levéllel. Dobó olvasatlanul egy fazék izzó szénre hajítá, és a követet a katonának hagyá. A pajkos harczosok füst-

Magyar főrangú viseletek a XVII. század elejéről. — (Lásd a szöveget 363. lapon.)

tel kiüzek belőle a török táborból hozott ördögöt, és gunytárgyaul, aljas szolgálatokra visszatarták. Mindenki újult erővel látott az ellenségnek golyózapora közt a falak kiigazításához: de csak Bebek bástyáján valának képesek a rést berakni. Szent Mihály estéjén munka közben Bolyki Tamást, a borsodi hadnagyot, jancsár golyó találta **). A vezérek és az őrség a szeglettornyot, hol elesett, emlékére Bolyki tornyának nevezék. A vezérek csüggedetlenül, de remény nélkül várták a rohamot, csak Bornemisza Gergely, a munka hőse, hitte, hogy győzni fognak.

Szent Mihály napján (sept. 29.) a törökök az éj homályában nesztelenül a vár alá lopózkodtak, és virradóra a támadást meg-

*) Igy Istvánfi 340. l. 1622. kiadás. Ez megfejté a roppant tömegeket, melyekkel a törökök mindenütt szerepelnek. P. Gy.

***) Nem a rohamnál:

Ez előtt szent Mihály estéjén történék Vitéz Bolyki Tamást jancsárok ellövék, írja Tinódi!

*) Losonczy Temesvárnál 50,000-re tette Amhád seregét, melyhez Ali 20,000 emberét vevén, kijő a főn kitett szám. Az időközben Amhádhoz csatlakozó csapatok az elesetteket pótolák. Istvánfi is hatvan és néhány ezerre teszi a török hadat. P. Gy.

NAPOLEON CSASZÁR S A POROSZ REGENS-HERCZEG TITKOS BESZÉLGETÉSE BADEN-BADENBEN.

(Junius 14-én.)

kezdék. A sűrű csatarendben 87 zászló lobogott és ezer meg ezer Allah-kiáltás hangzott a várba. Az első roham a paloták aljában történt. Szirmay Pál, Török Dömötör és az egierek benn készen állottak, Jézus nevét hangoztatták. A rohanókat golyó és kard fogadta. Dühös tusa támadott. Gyulai György elesett. A törökök futottak. Bolyki tornyánál Bornemisza, és Zoltay vívtak, verték az ellenséget. Mecskei és Dobó gyalog, lóháton, a belső, külső várban ott voltak, hol buzdítani, segíteni kellett.

Az ó-kapu bástyájára 27 török zászló tört föl. Pethő Gáspár állott velük szemben. Kemény csata után a jancsárok a kaputoronyt megmászták, és rá a török lobogókat kitűzik. Pethő, vitézeit kétségbeesett harczra tüzelte, agyávakat korholta, új rohamra vitte, de csapatát a jancsár golyók megroncsolák, visszaveték, Posgay János a toronyig tört, és ott, homlokán, oldalán sebekkel elborítva halva lerogyott. Nagy Imrét két seb leteríté, Pethő lábát közuzás érte, helyét Vitéz Ferencz, alvárnagy foglalta el. Ott termett Bornemisza, ott termett Mecskei. Dobó lóra kapott és a válságos pontra nyargalt. Láta, hogy Bornemisza új rohamra akarja vinni a magyarokat és megállítá. A töltésről, a monostorról az ágyukat a toronyra fordítá, és golyókra golyókkal válaszolt. A torony recsegett, omlott, egyik török zászló a másik után lefordult. A jancsárok hasztalan törekedtek megállani a közéjük csapó golyózápokban, melyek megtizedelte, összezuzta őket. Futva hagyák el a romokat, melyeken 1000 társuk halva maradt. Délben minden ponton a magyaroké volt a győzelem és néhány lobogó a diadalmas harcz jele. Sok magyar, végtelenül több török hullott el az elkeseredett küzdelemben, mert sűrű tömegükben a magyaroknak minden csapása, minden golyója emberre talált. A borbélyok a legnagyobb önfeláldozással forgolódtak a nagyszámu sebesültek között, kiknek nyögése az általános hálaimába vegyült. Este, észrevétlenül, három férfi távozott a várból: Vas Miklós és Varsányi Imre egy hajdu kíséretében. Dobó küldte őket Bécsbe, a megyékbe, kérni segílyt, gyors segílyt a szorongatott várnak.

September hó utolsó napján, Sáry András, fehérvári polgár, és Arslán bégnek kénytelen utitársa kéredzett a várba, és urától levelet hozott a várnagyoknak. „Adjátok meg magatokat — irá a különcz török — és ne féljetek Losonczy sorsától. Magam megyek kezesnek hozzátok, és a padisah hada három mérföldre visszahúzódik, míg mindenestől, fényes ajándékokkal kitakarodtatok! Ha még tovább daczoltok, elvesztek, mert elfoglalt várban mindent kardélre hányunk!”

Dobó nem vette el, nem olvasta a levelet, hanem felét haragosan Sáry torkába fojtá, felét pedig általa megégettette. Válaszul Arslánnak követét vasra verette, és sötét börtönfenékre zárta. Erre a törökök kettőzött hévvel lövék a várat, és golyóik az egi birót és Balás deákot a paloták mögött megölék. A várbeliek viszont, Paksi Jakab és Ujszászy Mátyás lovashadnagyok alatt kétszázán a takarmányt gyűjtő törökökre kirohantak. A sipahik a kis csapatot körülfojták és makacs harcz után leverték. Ujszászy halálát lelte; Paksi többekkel az ellenség kezébe esett. Amhád őt, a komáromi várnagy testvérét, zászlójával Konstantinápolyba küldte: társait — köztük Katic Miklóst, Tarjányi Ferenczet, János Miklóst, Sini Ferenczet, Rácz Farkast, a sánczokra vitette és kezeiket, lábaikat, mellüket a várbeliek szemeláttára nagy vaskalapácsokkal összezuzatta. Csaszok fenszóval hirdeté, hogy a kivégzettek a felmentő seregnek romjai voltak, melyet a császár hada tönkre vert. Utánuk a törökök magyarul, németül, tótul, olaszul, lengyelül, deákul, oláhul minden oldalról beszóltak a várba, adják meg magukat a magyarok, bizonyára nem lesz bánatásuk. Hegedüs István, Serédynek hadnagya, egy kis likacsán figyelemmel hallgatta e beszédeket. Néhány czimboráját sikerült magához vonnia, kikkel Dobótól pénzt akart zsarolni, megtagadás esetére a várat a törököknek hagyni, mert jól beszélnek. Fondorkodásait a várnagyok megtudák, haditanácsba idézték és elfogatták.

A kincspad kicsikarta titkát, és kevéssel utóbb függött a várpiacon. Czinkosai fulvesztéssel lakoltak, és a közmegevetés volt legérzékenyebb büntetésük. Hegedüs helyét Pribék Imre foglalta el a falakon.

Hegedüs árulását gyorsan új szerencsétlenség követte és a várbeliek örömét elnémitotta.

Oktober 4-én, Ferencz napján, a monostor-sekrestyéjében a rakásban heverő tapló véletlenül kigyuladt. Az épületben tartott

lőpor iszonyu erővel széthányta a sekrestyét, a monostor boltozatát, a szomszéd bástyát, a marhák hajtotta szárazmalmokat. Nagy Pált 8 vitézével, a molnárokat a romok, a lőpor agyonzuzták. Horváth Gergelynek karja szakadt el és nem sokára lelkét kiadá. Az irtózatos ropogásra, a kicsapó lángra a törökök a körülfekvő helyeken diadalkiáltásra fakadtak: „mienk a vár!” — A magyarok az őrhelyeken megrémültek, árulást, az ellenség betörését gyanították; helyeiket elhagyni kezdék, és végsatára készültek. Dobó rögtön a romlás színhelyére futott, a megdermedtekbe bottal öntött új életet és a parasztsággal „Jézus, Jézus” kiáltások közt a tüzet elfojtatta. Mecskei, Bornemisza és a többi hadnagyok a csapatokhoz siettek, helyeiken maraszták, bátorították: „Isten akarata volt e csapás, nehogy magunknak, hanem csak egyedül az ő hatalmának és irgalmának köszönjük szabadulásunkat, mert már közeledik a király és az ország hatalmas serege.” Így biztattak ok, kiknek keblében a reménynek szikrája sem élt már. 24 hordó puska maradt csak fenn a romlásból. Dobónak hideg arcza nem árulá el aggodalmait, félelmét. „Van por elég”, mondogatta a kérdezősködőknek, s a nagy mennyiségben főlhalmozott kénköből, salétromból, szüntelen munka által a hiányokat pótolá. Kérelmére az életben maradt molnárok Zsigmond Benczének vezetése alatt új malmot rögtönöztek a régieknek romjaiból, mely csakhamar eléendő gabonát örlött meg naponkint.

Külgazittatván a megrongált monostori bástya, Dobó már nyugodtan várta be az ellenséget, melynek ágyui folytonosan és sikeresen bömböltek. A golyók az egész várat keresztülkasul bejárták, és a közép kapun ki- és bemenők közül sokat megsebesítettek, megöltek.

A magyarok tehát a fal tövével, az árokban ajtócskát nyitottak a közlekedés föntartására. A házakra ismételve tüzgolyók, gyújtónyilak hullottak, de az itt-ott kicsapó lángot az őrség elfojtá, a gyúlékony tárgyakat vizes juhbörökkel befödé. A törökök most közeledni iparkodtak és a Királyszeke felől aknákat ástak. Fülöp Dömötör és Porkoláb Kálmán szemben vivék árkaikat, és a torlaszt, mely mögül a törökök gyilkos tüzelést irányoztak a várra, éjjeli támadással megsemmisíték. E győzelem után kevéssel Kálmánt a bástyán török golyó találta, Gasparics Mihályt harmadnapra hasonló sors érte: de mindkettőjük utóda: Zákány János, esztergomi fi és számtartó a várban, és Fülöp Dömötör távol tarták tartani a törököket.

Nyugaton a nagyprépost, Hecsei Mihálynak háza felől közeledtek a törökök a palánk ellen. Mint a régi Róma harcaiban, kezen mozgó alapra földdel tömött kasokból bástyát alkottak, rá venyigéből font, nedves bőrökkel takart védfedelet csináltak, s ez áthatlan torlasznak védelme alatt a palánkig jutván, azt folyújták. A magyarok gyilkos tüzelést irányoztak a közeledőkre eredménytelenül, míg a kasokban nagy nehezen nyilást vágtak; ekkor a törökök futásnak eredtek. A védtelen állványt csáklyákkal, kópjakkal, eltaszigálák, széthányák és a palánk égését elolták. A törökök dühös ágyuzására a palánk karóit lánczokkal és kötelekkel erősen összekapcsolák, hogy netalán eldöntetvén a golyók által, a földön is együttmaradjanak és torlaszt képezzenek. Az őrség bátor szívvel maradt, mind itt, mind a belső várkapuján keletkezett törésen.

A törököknek főerőködése azonban Bolyki-tornya és Bebek-bástyája ellen irányult, hol Bornemisza Gergely deák állott velük szemben. Az árkot sziníg megtölték fővényzsákokkal és szemben a bástyával töltést emeltek. A magyarok a torony tetejéről a töltés mögé is elküldék golyóikat. A törökök védfedelet csináltak és sikeresen viszonzák a tüzelést, Bornemisza éjnek idején csáklyákkal leránczigáltatta a vizes bőröket, széthányatta a zsákokat és a faállványt, égő szurok, faggyu, pálló-szalmakévék által, elhamvasztotta.

E kudarc nem csüggeszté el a törököket. Amhád parancsára, a hadnak számtalan lova, öszvére, tevéje roppant mennyiségű rőzsetekercset cipelt a táborba. Szemben Bebek-bástyájával egész hegy keletkezett. Sánczaikból a törökök e tekerceket a vár árkaiba hajigálák, hogy nemsokára a löréseken felül emelkedett a fahalmaz; el akarták mintegy temetni a várat, és a tért sánczaik és a falak között áthidalni, Gergely deák ez óriási tervnek meghiusítására kénkövel, szurokkal, faggyuval megöntött szalmakévéket, hájas-, szalonnás-hordókat, forgácsal, pisztolyokkal tömött tonnákat gyújtatott meg, hanyatott le a száraz fa közé. A láng elharapozott, a pisztolyok a tűzben elsültek, az oltó törökök közül

sokan megsebesülve, halva szertehullottak: a többiek elfutottak. Munkájokat másodizben is a lángok semmivé tevék.

Amhád most két oldalról leveté Bebek-bástyáját, nem nagy eredménnyel. A törökök futóárkok segítségével egy roppant ágyut az árok széléig vonszoltak; golyói alatt roskadott a kőfal. Bornemisza gyorsan egy nagy kereket hozatott, küllőit falécekkel beborította, közbe pedig pisztolyokat alkalmazott. Azután egy 20-akós hordót tolatott a falra, melyet kénkövel, szurokkal, faggyúval, forgácsal, és szakálás golyókkal megrakott. A hordó lángolva hengerült le a falról, a tüzes kerék utána a törökök közé. Ropogva, pusztítva mentek szét a puskák, a szakalások, és a törökök szétrobbantva, összezúzva sáncaikba menekültek. „Istennek bölcsesége és haragja harczol itt ellenünk“ mondák mozlim megadással, és nem bánták többé Bebek-bástyáját, sem Bornemisza Gergelyt.

Az ó-keresztény bástyájánál jobb szerencsét vártak. E helyet Mecskai István tartotta, mert Pethő még sebesülten ágyában feküdt. Három irányban ástak viárkokat a kapu felé, és azt a jancsárok felgyújták. Mecskai odarohant és példát adván embereinek, agyagból, téglából új kaput emeltetett a régi helyére. A szakadatlan puskázás között a magyarok tüzes gerelyeket dugdostak ki a lőrésen; vakmerő törökök utánuk kapdostak, és tenyerüket rútul összeégeték. Szitkaikra a magyarok gonykaczájával válaszoltak. A közben a törökök titkos munkát folytattak a föld alatt, és aknáik már a várhoz közeledtek. Mecskai mindig félt a fölrepítéstől s sejtette az ellenség szándékát, a falak aljából ellenaknát indított. Bornemisza csakugyan rákadott az ellenség üregére. Mordály puskájával az első ugrott a törökök közé és vezérüket hasba lövé. A meglepett törökök jajveszékelve szétugrottak; munkájukat a magyarok megsemmisíték. Mecskai fenn hasonló szerencsével küzdött, a törökök gyújtásait elfojtá és őket kemény tüzeléssel a vár alól elriasztá. Szirmai Pál és Balogh András még két kis ajtón a futók után nyomultak és többeket közölök levágtak.

(Vége követhet.)

Vázlatok a magyar viselet történetéből.

(Folytatás.)

Főrangú viseletek a XVII. század elejéről.

A XVII. század első felében kezdett a magyar viselet mindinkább tisztulni az idegen elemektől, melyek a múlt századokban külföldi befolyások következtében nemzeti viseletünkre is kiterjedtek. Helyébe a magyar ruházat sajátos tisztább és határozottabban léptek elő a kényelem, és fejlődő kor igényeihez alkalmazva. — Mellékelt képünkön a magyar viseletnek ezen átmeneti és újjászületési korszaka határozottan kivehető, melyen még az idegen izlés maradványai vegyítvék a már újabb és tisztult nemzeti viseletünk sajátoságaival. Képünk az akkori kortársak arczképei után van összeállítva s így ugyanazon egy időbeli ruházatokat tüntet elő, s mégis oly különböző alakban, — mintegy vegyületét képezve a XVI. és XVII. századbéli viseleteknek.

Igy az első számú alak (mely egy akkori budai kinestárnok arczképe után van rajzolva), csaknem egészen a XVII. század közepéből való ruházatban van, pedig a kép eredetije 1609-ben készült. — Ellenben a második alak, mely Thurzó Szaniszló arczképe után készült, Zrinyi Miklós, a szigetvári hősnek ismert ruházatához igen hasonló öltözetben van, holott Thurzó Szaniszló a XVII. század elején élt, és az „Annales Ferdinandi“ című munka, melyben arczképe van, 1621-ben jelent meg. Ugy szintén a harmadik alak is ezen munkából van másolva Pálffy Miklós arczképe után. — A negyedik alak pedig Orteliusból szintén Pálffy Miklós arczképe után, kinek vasöltözete Dobó Istvánéhoz hasonló, vállprémes mentéje pedig alakjára nézve hasonlít ama hosszú ujjas mentékhez a mult XVI. századból. Csakhogy itt már az ujjak a könyök felett el vannak metszve, és hármassal zsinórzattal összetartva.

Nem leendő szükség, ezen ruházatok részletesebb leírásába bocsátkozni, miután ezen kor előtti és utóbbi viseletek rajzai és leírásai is már e lapnak hasábjain megjelentek, de mellékelt képünk is elég hiven állítja elé a fent leírt különbségeket a viseletben.

(Vége követhet.)

Vizkelety Béla.

Napoleon császár s a porosz regens-herczeg titkos beszélgetése.

Rajzunk egy szoba belsejét tünteti elénk. Érdekes abból látni, mily egyszerűen, de azért finoman, gazdagon és izléssel van egy oly terem butorozva, a hol a világ leghatalmasabb urai néhány óranegyednyi időre messze-földről összejönnek tanácskozni.

Ily alkalmakkor minden előre el van határozva: melyik fog a fejedelmek közül előbb menni a másik látogatására? meddig fog a szállásán levő uralkodó érkező vendégének eléje sietni? ki fogja őket a palota kapuja előtt fogadni? kik lesznek a kísérők, s mennyi ideig tartand a találkozás?

A porosz regens-herczeg a f. év jun. 13-án Baden-Badenbe érkezvén, egyelőre a már ott egybegyűlt német királyokkal tanácskozott. Másnap este, a midőn Napoleon császár Strassburg felől, a vasuton megérkezett, alig szállott meg Stefania herczegnő nyári palotájában, azonnal kijelenté, hogy a porosz regens-herczeg látogatására akar menni.

De ez csak udvarias szólásforma volt, mert azon pillanatban a porosz regens-herczeg már könnyű kocsijába ült, és sietett Németország magas vendégének látogatására.

A csendes magános szoba, melyet rajzunk előtűntet, Stefania badeni nagyherczegnő nyári-palotájának egyik szegletében van. Napoleon császár, mint házigazda, a pamlagon ül; mellette egyszerű bársony támlásszéken a porosz regens-herczeg, a ki mint látogató kalapját kezében tartja. A császártól jobbra üvegházi növényekből csinos bokor van összerakva; balról egy kis kerek asztal áll, virágosan szőtt bársonnyal betakarva. A pamlag a kertre szolgáló két ablak között áll; a szoba padlója egyszerű tölgyfakoczká, fejjel a viasz-gyertyákkal pazarul elárasztott csillár függ le.

Ezen elrendezés már magában mutatja, hogy azon hir, mintha a pamlag háta mögött a falban rejtekhely lett volna előkészítve, merő koholmány. A mit e két uralkodó együtt beszélt, az sok ideig titok fog maradni, s legfeljebb csak a következményekből lehetend itélni az előzményekre.

T Á R H Á Z.

Kakas Márton levelei Balaton-Füredről.

CXXVII. Levél. Tisztelt szerkesztő ur! Eddigél nem írhattam kegyednek, mert meg voltam fagyva; de most már kezdek egy kissé kiengedni. Hogy milyen időjárás volt ez ideig e helyen? azt majd mindjárt elképzeltetve teszem. Kérem: akkora felszél fujt, hogy Kisfaludy Sándor szobra egészen előre hajlott bele, most is úgy áll, s ha az alszél vissza nem görbiti, nem tudom, mi történik vele? mert most csak a köpönyege tartja, mely köpönyeget, ha jól ismerem, Károly öcsésztől kérte kölcsön; hideg pedig oly mértékben grassált nálunk, hogy a tekintetes szobor urnak egészen összehuzta a nyakát, szerencsére egy kis kemenczeforma (tán takaréktűzhely) van az egyik markában, a melyiken a másik kezét, illő távolból, melegen. Örömet lerajzoltam volna a scytha művészet e monumentumát, de nekem, mint Komárom vármegyei embernek, hátat fordít; szemközt csak a zalaikának szabad ránézni, kik úgy kívánták azt állíttatni, hogy könyökkel álljon a kikötő felé. Kár egyébiránt, hogy a szobor fejéhez képest kissé alacsony az alakja; efelől azonban azzal vigasztalnak, a kik jobban ismerősök vele, hogy majd ha arra a jobbik lábára feláll, a mit most a levegőbe emelve tart, (persze: fázik a talpa azon a hideg kővön), akkor mindjárt magasabb lesz vagy 12 hüvelykkel, a miben én kénytelen vagyok megnyugodni s várni magyar emberként a békés átalakulást. Most azonban kezdenek barátságosabb idők járni, minek következtében a fürdő-annyira tele van vendégekkel, hogy a későbben érkezőknek sokkal könnyebb megházasodni, mint megszö-

básodni. Csak tánczos van kevés. (Avis aux lecteurs!) A kik magamforma fiatal emberek vannak itten, azok mind savót isznak s az időjárásról és kongressziókról panaszkodnak. Később azonban majd élénkebb lesz a világ. Addig is estenkint ellátogatunk a szinkörbe, a hol Molnár jól rendezett színtársulata deríti föl a fürdőidény hosszú óráit (derivatur ab: hosszú óri); az előadások erős pártolásban részesülnek, de meg is érdemlik. Rendesebb, összevágóbb előadásokat, nem igen láthatni 30 mérföldnyi kerületben (nem — esik e belé valahogy Pest ebbe a kanyarulatba?), a társulat tagjai fiatalok, igyekezők; némelyiknél kitünő tehetség jelei villámlanak fel; a dörgés persze csak később fog következni. Azonban mindezekről majd én is később többet írok, de most három pohár savó úgy megfekszi a gyomromat, hogy minden tárgyat veszedelemnek nézek, (a miről tudniillik a „V. U.“-nak irni nines programjában); alázatos szolgálja

Kakas Márton.

Irodalom és művészet.

+ (Heckenast Gusztávnál) ismét egész nyálub új könyv jelent meg névszerint: „Szinművek“ Jókai Mórtól. Három kötet. Tartalma: A szigetvári vértánc; Könyves Kálmán; Dózsá György; Manlius Sinister; Dalma; A murányi hölgy. (Ez utóbbi színpadon még nem adatott.) Mind a három kötet ára 3 ft. Szerző a színpadi előadás jogát magának fentartja. Ugyancsak Jókaitól, régebb műveiből négy (a XVII.—XX.) füzet jelent meg népszerű kiadásban, melyekből három füzet az „Erdély aranykora“ című regényt,

egy pedig „A serföző.“ „A nyomorék naplója“ és a „Fekete világ“ című elbeszéléseket hozza. Egy-egy füzet ára 40 ujkr. — Továbbá az „Irodalmi kincstár“ című új, anthologiaszerű vállalatnak két kötete „Magyar népdalok és románczok könyve“ cím alatt; az első kötet népdalokat, a második pedig románczokat hoz, költőink legsikerültebb műveiből összeválogatva. Amazt Petőfi, ez utóbbit pedig Vörösmarty aczélmetszetű arcképe ékesíti. E gyémánt-kiadásu vállalatnak egy-egy kötete 70 ujkr.

+ (A „Budapesti Szemle“) XXX. füzeté megjelent, következő érdekes tartalommal: Irányeszmék. — III. A magyar ifjuság. Gróf Mikó Imrétől. — Adalék népköltészetünkhöz. Gyulai Páltól. Lord Macaulay. Életrajz. Cs. A. — A török uralkodás Magyarországon. Ötödik befejező közlemény. — Salamon Ferencztől. — Tudományos mozgalmaink. I. Magyar tud. Akadémia. (Magyarország népesedési viszonyai Konektól; Brassai értekezése a mondatról; Andrássy Manó gróf régiségi gyűjteménye; állandó statisztikai és természettudományi bizottságok alakulása stb.) — II. Erdélyi országos Muzeum. (Takács előadása a villanytelegráfról; Vámbéri török-magyar közlései; Brassai a növények táplálkozásáról). — Az új, negyedik évi, szintén 10 füzetes folyamra, mely több mint 80 nagy ívet foglaland magában, előfizethetni egész évre 10 forintjával, félévi 5 füzetre 6 ftjával. Ugyanez aron kapható még külön az első és másodévi teljes folyam. Az eddigi három évi folyamból egyes füzetek is kaphatók, az első, tizenegyedik és huszonegyedik füzet kivételével. — Ezen érdekes, tartalomban mindinkább növekedő tudományos folyóiratot ajánljuk a közönség figyelmébe.

+ Szabados János „A haza és szerelemről“ című veresfűzére előfizetést nyit, példányonként 1 ftjával, diszkötésben 1 ft 80 kr. Az előfizetési ívek augusztus végeig szerzőhöz (Gyurián-féle nyomdába, Lipót-utca 5. sz.) küldendők be. A költemények szeptember elején fognak megjelenni. Nem lehet csudálkozásunkat ki nem fejeznünk a felett, hogy fiatal versíróink újabb időkben módfelel sietnek verseik összegyűjtésével.

+ Geibel Armin könyvkereskedésében egy fényesen kiállított album jelent meg ily cím alatt: „Üröm és az ottani sírbolt-kápolna, József cs. k. főherceg Magyarország nádora hitvesének b. e. Alexandra Pawlowna nagyhercegnőnek utolsó nyughelye, kiadta Ortenburg Henrik.“ Az érdekes albumot, a nevezett nagyhercegnő arcképén kívül, még hat színnyomatu kép díszíti. Ajánlva van b. e. főherceg - nagyhercegnő emlékének és magas rokonnainak. Ára 8 ft.

+ Debreczenből egy ily című könyvet vettünk: „A magyar nemzet története“ rövid kivonatban. Algyemnasiumi kézikönyvül írta Ladányi Gedeon, a debreczeni helv. hitv. főgymnasiumban történelem tanára. A munka nemzetünk történelmét a legrégebb időkől kezdve 1848-ig tárgyalja. Igen jó gondolat volt ily könyv kiadása s megírása. Tegledi nyomdájából már sok csinos kiállításu könyvet kaptunk. 160 lapra terjed, s kapható 60 ujkrért.

+ (Egy érdekes történelmi munka) jelenik meg nemsokára ily cím alatt: „Törédék a francia forradalom történetéből, a magyar nép számára.“ E munkát Párisban idéző Bethlen Miklós gr. hazánkfia írta s most Magyarországon egy kötetben kiadni készül.

+ („A haza nemtője.“) Ily című allegorikai képet készít Meyer György festész, mely színezett és színezetlen példányokban fog megjelenni. E kép Széchenyi István dicsőítését ábrázolja s alakjai közt 14 arckép lesz. Megrendeléseket Pichler Bódog fogad el a „Magyar király“ szállodában. Az első kiadás tiszta jövedelme az országos Széchenyi-szoborra lesz fordítva.

+ (Ormos Zsigmond „Utazási emlékeink“) című, három kötetes műre nyit előfizetést 3 ujtjával. Az előfizetések Pfeifer F. könyvkereskedésébe küldendők.

+ (A magyar kath. egyházi irodalom) egy becses művel szaporodott. Ugyanis azon gyűjteménynek, melyet a „pesti növendékpapság magyar egyház irodalmi iskolája“ évenként „Munkálatok“ cím alatt kiadni szokott, huszonegyedik évfolyamából a második kötet megjelent. Tartalma: Szent Agoston krippói püspöknek az Isten városáról írt XXII. könyve, magyarra fordítva a Maurinusok és Strange I. kiadása nyomán.

+ (Szombathy János), egykori sárospataki tanártól „Magyar prot. történelmi emlékek“ című munka jelent meg Sárospatakon. A műhöz Szombathy könyvnyomtatás arcképe is van csatolva.

+ (Rózságyi Antal), a „Mintegy tíz évvel ezelőtt“ című regény szerzője, fölkéri t. előfizetőit s gyűjtőit, hogy az előfizetési íveket legkésőbb f. ul. hó végéig hozzá (rózságyi 2. sz.) beküldeni sziveskedjenek.

+ (Vajda János „Vészhangok“) című költeményei egy 144 lapnyi, csinosan kiállított kötetben megjelentek. Szerző az idegen nyelvre fordítás jogát fentartja magának. Vajda János költeményeit erő, dús képzelem és szabatoság jellemzi, mely tulajdonok csak hivatott költőben találhatók fel egyesülve.

Egyház és iskola.

— (Superintendens-választási ünnep.) Az ág. ev. bányakerületi gyűlés július 19. a Lloyd-termében tartott fényes lakomával végződött, melyen a testvéregyházak előkelőin kívül számos kitünő egyéniség volt jelen vallás-különbség nélkül. A lakoma elnökei Székács József s Török Pál legközelebb választott prot. superintendensek valának; a kath. egyházat Szántóffy prépost belvárosi plebános, és Sujánszky Antal Pest józsefvárosi plebános urak képviselék, a görög egyházat pedig egy óhitű lelkész ur. A községtanács nevében Ságodi alpolgármester jelent meg. Amint Székács belépett a terembe, harsány éljennel üdvözölték a jelenlevők, kik körüle csoportosulának szerencsekívánatokkal, s még hatalmasabb éljen harsogott, a mint Székács megölelé a jelenlevő katolikus lelkészeket.

A lakoma Rákóczy-indulással nyitott meg, s ezen lelkesítő bevezetés után a Patikáros-ok bandája többnyire csak tust húzhatott, mert a lelkes és lelkesítő felköszöntések oly sűrűen váltották fel egymást, hogy egyik szónok a másiktól vette át többnyire a szót, s az áldomások annál lelkesítőbbek valának, mert a szónokok csaknem kivétel nélkül a hazaszeretet hálás forrásából meríték beszédük tárgyát. Székácsra Kubinyi és Torkos emeltek poharat. Szántóffy prépost szintén protestáns lelkész kollegáját köszönté fel, a kívül ő folyvást barátságos kollegialitásban él. Ballagi a vallások összetartására emelt poharat. Podmaniczky Frigyes a két protestáns felekezet egyesülését élteve tölté el hatalmas szózatával a termet és sziveket: Filó a görög egyházra emelt poharat, mely legelső hozá be hazánkba a keresztényen hitet, s melynek képviselőjét a jelen volt lelkész urban köszönté fel. Gózsdu a reformatorról beszélt, Ivánka Prónay Gábort, Kubinyi az egeri érseket Bartakovicsot, élteék. Dessewffy Gyula pedig a „Mi atyánk“ e szavait: „jőjön el a te országod“ vevé idézetül, a testvériség és közszeretet levén beszéde főtárgyái.

Torkos még a hazát, a nemzetiséget, az ország két koronaóráját, s kiváltképen Vay Miklóst élteék. Sujánszky a haza valamennyi népségének egészségeért ivott stb. — Beszéltek még többen, Podmaniczky, Zsembery, Safáry, s mindnyájok szelleme meleg szivekbe hatott. Török Pál szeretetreméltó humorral intéze kedélyes szavakat Podmaniczkyhoz, az egyesülésről, s annak főfelté-

A szegény-gyermekkorház Pesten.

teül az iskolabani egyesülést állítá fel. Ballagit szónok ezen kedélyes beszédében primásnak nevezi, de nem hierarchiái, hanem inkább zenészi értelemben alkalmazá reá e szót, a ki karának taktust és zengzetet kölcsönöz. Igy adott hangot Ballagi lapjában legelőbb a pátensre vonatkozó nézeteknek, melyek később kifejlédtek, s melyeket a protestáns konventek vizsgálóznak. Az unio eszméjére a pecsétet Török azzal nyomá rá, hogy kollegáját, Székácsot a társaság közepett megölelé és megcsókolá. — A még többi lelkes beszédek között Ráday gróf a hazának azon dicső napokat kívánta vissza, midőn három tenger hullámai nyaldosák határait. stb.

Az ünnepélyes egyházi felavatás csütörtökön d. e. 10 órakor vette kezdetét az ez alkalomra virágokkal dúsan feldíszített pesti ev. templomban. Az ünnepély díszét különösen emelé dunántuli ev. superintendens, főt. Haubner Máté ur jelenléte, ki az előtt való napon a felső gözössel megérkezvén, a Dunaparton nagyszámu küldöttség és népsokaság által fogadtatott, majd lelkes éljenzések között szállására, az „Angol királynő“ szállodába kísértetett, hol nem sokára rövid üdvözlő beszédek tartattak s az utczán a „Szózat“ is elénekeltetett. De visszatérve az egyházi ünnepélyre, ennek főrészei ezek valának: Lang Mihály budapesti esperes német, Zelenka Dániel, nógrádi esperes tót nyelven üdvözlé az ujonnan választott superintendenst. Ezután Torkos Károly békési esperes az oltár előtt, velős magyar beszédet tartva, az Urvacsoráját szolgáltatá ki a felavatandónak.

Most Tessényi Ján., bácsszeremi és Torkos Kár. békési esperesek kíséretében a 70 éves tisztas aggastyán, a felavató superintendens Haubner Máté ur lépett az oltár elé, s megható beszédben adván elő a superintendensi hivatalnak különösen a jelen időbeli nagy fontosságát, miután kérdést tett a jelenvolt kerületi képviselőkhöz: készek-e az új választottat superintendensüknek elismerni, s az egész közönség hangos igennel felelt volna, — s miután a Torkos Károly által felolvasott eskümintát Székács József, bal-

Vasárnapi Ujság 30-ik számához 1860.

kezét a bibliára téve, jobbát pedig fölemelve, térdelve mondta volna el, következett a felavatás és megáldás először Haubner superintendens részéről, ki új tisztársát homlokra csókolá, utána az esperesek mindnyájan kezüket a felavatott fejére tevék, s egy-egy alkalmas helyet mondának a Sz. írásból. Végre az új superintendens, főt. Székács József foglalta el a szónoki helyet az oltár előtt, bemutatván magát, mint e kerület főpásztorát, halálját fejezve ki a jelevoltak s távollevők irányában s nagyfontosságu új hivatali állomásra nézve a legszentebb ígéretek tevé. Az ünnep egyes részletei meghatározóak valának, s maradandó benyomást gyakorolának a roppant számmal megjelent egyházhívekre.

b.— (A budai cs. kir. gymnasiumban) az írásbeli érettségi vizsgák jul. 18., 19., 20. és 21-én, a szóbeliek pedig aug. 2-án és 3-án mennek végbe.

b.— (A honti dg. hitv. esperességnek) főesperest, világi jegyzőt s a pesti kerületi gyűlésre követeket választó gyűlése Szalatnyán jul. 10-én ment végbe. Főesperesül Matics Ádám devicsei lelkész urat, világi jegyzőnek Bersenyi Dénes földbirtokost választák el. Már minden honti egyház visszalépett az autonóm egyház kebelébe.

⊙ (Az ág. hitv. dunáninneni kerület) Pozsonyban jul. 12-én tartott gyűlésében Sztromszky Ferenc superintendens ez állásában megerősítette, Szentiványi Mártont pedig kerületi felügyelőül választotta.

b.— (A somogyi a. h. egyházmegye) jun. 27-én Iharos-Berényben tartott gyűlésében Vécsey Lajos ur helyébe világi felügyelőül Kund Vincze urat választották, s a megürült konsistoriumi széket betöltötték. A m. patens értelmében rendezett gyűlékezetek papjai és előljárói a gyűlésben megjelenésén, nevükben az esperes ur kinyilatkoztatta, hogy az autonóm egyház kebelébe visszatérnek.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

⊙ (Kanizsán a lakbér) úgy fel van csigázva, mint Pesten; építeni kelene, de a kézmivesek díja felette magas, az anyagszerek is drágák, úgy hogy az építettni akarók egy száztól jövedelemre sem számíthatnak.

⊙ (Uj ásvány.) Jorcher ur egy narancsszinű ásványt talált fel Steierországban, Knittenfeld mellett. Ez ásványt Aichhorn tanár jorcherit-nek nevezte el.

b.— (Szántás-verseny.) A székesfehérvári gazdasági egyesület elhatározta hogy jövő október hó 23-án szántás-versenyt fog tartani.

+ (A Feketevíz-szabályzó társulat) jul. 1-én tartotta közgyűlését Pécsen. A munkálatok már megkezdettek.

△ (Födél-próba.) Dostal L. ur gyárnok egy új tűzhatlan házfödél anyagot talált fel, s vele július 6-án a kerepesi-ut mellett Pesten nyilvános próbát tett. Ugyanis egy, ily födélragacsos tetőzött gunyhót először kívülről, azután belülről meggyújtott. A kísérlet azt mutatja, hogy találmánya igen sok előnnyel bír a cserép- és szalmafedél felett nemcsak, hanem még olcsósága által is ajánlja magát, nem kerülve négyeszer öle többé 2 ft-nál.

⊙ (Dinnyészet.) Ily című cikkében a „G. K.”-ben F. K. elmondja tapasztalatait a dinnyetermesztés körül. Többi között a következőt ajánlja: Midőn a dinnyerászak 6 levélben vannak, közepét kicsipjük, azután többet sem nem herélünk, sem nem nyirbálunk. A dinnye egyáltalán nem nagy barátja a művészkedésnek. Tacquin, hogy 8—10 fontos dinnyét bírjon nevelni faj szerint szabja meg a gyümölcs számát, mennyit kell megérésre az indán hagyni; a cikkirő ellenben nem tesz semmi nyirbálást, mert kárát igen is, de hasznát még nem tapasztalá; a herélést is csak azért teszi, hogy rövid nyarunk végett siettesse a gyümölcsérést. Ez eljárása mellett tavaly egy hollandi cantalup rászánál 17 gyümölcsöt olvasott meg s egyetlen indáján három gyümölcs egy 27, egy 29 és egy 32 fontos, másik indáján két 30 fontos, a többi kisebb-nagyobb s nehány 7, 10, 12 fontos is.

+ (Dinnye-tenyésztőinkhez és fogyasztóinkhoz.) Helyesen lenne-e megválasztva a dinnye-ünnep augusztus 19-ik napjára? ez a pesti vásár előhetében esik, vasárnap, szent István napját megelőzőleg, vagy talán később valamely köznapi tenni? kérünk véleményét, és arra nézve is, ha vajjon Palotán tartassék-e vagy Pesten s mi modorban? — Lukácsy S.

b.— (A selyemtermelők kedvéért) ide írjuk, hogy a gubókat beválthatni Kolozsvárott 1 ft-jával fontját Balogné asszonynál; továbbá Pesten a köztelki fonódánál, fojtott állapotban, az első minőségűt 1 ft. 30 kron, a második minőségűt 1 fton, a harmadik minőségűt 80 kron, a negyediket 50 kron. Előtünk fekszik még a stájerországi selyemtermelő-társulat beváltási árszabálya, mely az első minőségűért 1 ft. 50 krt, a másodikért 1 ft. 40 krt, a harmadikért 1 ft. 30 krt, a negyedikért 1 ft. 20 krt, az ötödikért 1 ft. 10 krt fizet, természetesen előgubókat érte, mert a fojtottért egy tizeddel többet fizet.

b.— (A chinai selyembogarak Kolozsvárott) Balogné asszonyságnál, írja a „K. K.” ki első volt az utóbbi időben Kolozsvárott a selyemtermelés megkezdésében, következő fajú selymerek találtak: portugalli, keleti, eszkí, kurdisztani, chinai s Kolozsvárott honosított fajok, melyek mindannyian, különböznek egymástól. Legjobb eredményt mutat fel a chinai faj, mind a tenyésztési idő rövidségét, mind a selyem finomságát s értékességét illetőleg. Ez okból a nevezett asszonyság fögondja, hogy minél több petéket nyerjen e faj után s szolgálhasson azokkal a selyemtermelés kedvelőinek.

b.— (Lótenyésztésünk.) A „Magyar Gazda” nemesített lótenyésztésünk ügyében egy cikket hoz, melyben elmondatik, hogy nemesített lótenyésztésünkre nézve mindenekelőtt szükséges, hogy elhagyjuk annak fényűzési irányát, karoljuk fel a hazai lófaj nemesítését; lótenyésztésünkbe bizonyos körülményeink közt hasznosnak tapasztalt rendszert hozunk be, mely szerint ne csupán futó lovakat, hanem a közélet minden céljainak megfelelő állatokat állítsunk elő s hagyjuk el a mostani egyoldalúságot; mindenképp felett pedig oda törekedjünk, hogy a lótenyésztés nálunk is jövedelmező állattenyésztési ággá fejlődjék ki. E rendszabályok nélkül lótenyésztésünk tovább is megtartja hanyatlásnak indult irányát, mert azonképen, mint uraink legtöbbje üzi, végre mindenkire nézve nagy teherre s lehetlenné válik.

b.— (Kereskedelmi hajók.) Európa s az amerikai egyesült államok kereskedelmi hajóinak száma 172,500-ra megy, 19 millió tonna tartalommal és 650,000 legénységgel.

Közintézetek, egyletek.

— (Körlevél a m. Akadémia közléből.) A magyar tudományos Akadémia elhatározta, hogy egy matematikai s természettudományi bizottság állítsák fel, melynek feladata a Magyarország természettudományi megismertetésére vonatkozó adatokat gyűjteni, rendezni s közzétenni: E bizottság már ki van nevezve, s az f. é. júliusban működését megindította. Működése körébe a következő tárgyak tartoznak: a) Természettudományi közlések: valamely vidék leírása, állat-növény- és ásványtani tekintetben. b) Földtani és őslénytani leírások. c) Meteorológiai adatok, a mennyire lehet, kiterjeszkedve a nedvességi, légnyomati, villámossági, stb. viszonyokra. d) Magasság-mérések hálózatának létesítése, természettudományi és technikai szempontból. e) Vegytani vizsgálatok gazdasági, földtani és hydrographiai tekintetben. f) Leírása azon iparos eljárásoknak, a melyek honunknak többé-kevésbé sajátjai. g) Megismertetése a honunkban létrejött nagyobb szerű építkezési u. m. vasuti, hid- csatornavezetési, vízszabályozási, lecsapolási stb. vállalatoknak. — A csillagászatra is kiterjeszkedni még most nem tartja idején a bizottság, azt az akadémiai működés egy fejlettebb korszakára tartván fel. — Nemcsak a jelen adatok és észlelések gyűjtése kívánandó, hanem a multban tetekre is kiterjesztendő a figyelem, s ezért egyike a feladatoknak a Magyarországról szóló nyomott munkákat és értekezéseket, úgy szintén a kéz-íratokat megismertetni, a mennyire lehet összegyűjteni s azok tartalmát vagy legalább lajstromát közölni. — Felszólítanak tehát mindazon társulatok és egyesek, melyek és kik a fenébbi pontok alatt érintett adatok birtokában vannak, vagy olyanok birtokába juthatnak, hogy azokat a bizottsággal közölni sziveskedjenek. Ilyen egyesek a tanárok, orvosok, gyógyszeresek, bányászok, mérnökök, építésszek, iparvállalatok vezetői s általában a tudomány- és természetkedvelők. — A bizottságnak szóló összes küldemények a magyar tud. Akadémia titkárságához intézendők azon megjegyzéssel, a math. és természett. bizottság számára. — E munkákat a bizottság illető szak-emberei bírálva rendezni s külön füzetekben kiadni fogják, a szerzőt az őt illető tiszteletdíjról, vagy munkájának mibenlétéről alkalmas módon utólagosan értesítvén. — Kelt Pesten július 15. 1860. — Bizottsági elnök: Kubinyi Ferenc, jegyző: Szabó József, tagok: Fivaldszky Imre, Jedlik Ányos, Kovács Gyula, Kruspér István, Nendvich Károly, Petzval Otto, Sztoczek József.

+ (A Kisfaludy-társaság új alapszabályai) — írja a „P. H.” — felsőbb megerősítést nyervén, a társulatnak Pesten lakó volt tagjai, b. Eötvös József elnöklété alatt, már két gyűlést tartottak. Az elsőben választmányt neveztek ki, mely a választásokra előkészületeket tegyen, s a pénztár állását megvizsgálja. A második ülésben jun. 20-án Tóth Lőrincz pénztárnok jelenté, hogy az elnök b. Eötvös József, a társaság tőkéje nevelésére 200 db. aranyat, egy magát megnevezni nem akaró pedig 300 ftot ajánlott. Továbbá felolvasták a magyarok régi pogány vallását illető pályakérdésre még 1848. előtt bejött 8 pályamű bírálatát, melyek közül az 50 arany díjat a Kállay Ferenc által irt nyerte el. A társulat Kazinczy Gábornak Moliére némely darabjai igen sikerült fordításaért 200 ft díjt ajánlott.

b.— (A pesti jótékony nőegylet) ez évi jul. 15-től sept. 8-ig terjedő 8 hétre 471 szegény számára 2426 ftot utalványozott. Az intézet szemgyógyintézetében jelenleg 7 beteg nyer ingyenápolást; kötő-intézetében pedig jelenleg 19, egyéb munkára nem alkalmas szegény nyer foglalkozást.

b.— (Egerben mesterlegények egylete alakult), mely jövő aug. 15-én lesz ünnepélyesen megnyitandó. A társulat saját könyvtárral, társalgó-, olvasó- s tanteremmel bír, hol a tagok hazai történelmi hit- s erkölcsi s természettani előadásokat fognak hallhatni.

Mi ujság?

+ (Gr. Károlyi Ede), kinek, a s.-a.-ujhelyi hangverseny tiszta jövedelme, 302 ft, a kitűzött hazafiai s emberiségi célra leendő fordítás végett átadott, a haza nevében köszönetet mond azon hölgyek és uraknak, kik ezen hangversenyben közreműködni sziveskedtek. Közreműködtek pedig: Karta Jerta és Horn Regina kisasszonyok, a két Székely-testvér, továbbá Cseörgheő Ödön, Karta Endre, Hagara László, Matolay Etel, s Matolay Viktor mint rendező. Megemlítendő még a s.-a.-ujhelyi derék zenekar, Mátyi Lajos vezérlete alatt, melynek tagjai szintén minden díj nélkül működtek közre.

△ (Bulyovszky Lilla) a „Hölgyfutár“-ban nyilatkozatot tesz közzé, melyben elmondja, hogy jul. 13-án éjjel ablaka alatt egy tömeg macskazenével lepte meg, s hogy hibájául rovatik, miszerint elhagyva a nemzeti színházat, a külföld német színpadait kereste fel. Erre vonatkozólag azokra nézve, kik őt közelebről nem ismerik, röviden megjegyzi, hogy ő elhagyta ugyan a nemzeti színpadot, de csak egy időre s korántsem örökre, és csupán művészeti becsvágy keresteté fel vele a külföld színpadait, s végczélja mindenkör azon nemzeti intézet marad, melynek mindenét köszönheti. Tudomásul vétetik.

⊙ (Reményi Ede), mint egy, hozzánk is beküldött leveléből értesülünk, mihelyt Erdélyből visszatér, hol jelenleg hangversenyeket ad, Pesten ismét nagy hangversenyt rendezend, melynek egész tiszta jövedelmét a vakok-intézete javára szánta, hol is e jövedelemmel egy tápintézet alapját ohajtja lenni, milyen a külföldi hasonló intézeteknél is létezik.

+ (La Grua kisasszonyt), mint már említők, színpadunkon közelebb tett vendégszereplése alkalmával a pesti ifjuság egy ezüst sarlóval lepte meg. Ez értékes emlék markolata aranyozott s három, babszemnagyságu drágakő (rubin, gyémánt és smaragd) ékesíti. Rajta e fölirat olvasható: „La Grua kisasszonynak a pesti fiatalság 1860.“ A művésznek elkérte az illető ifjak névjegyzékét.

⊙ (Uj udvari opera-színház Bácsben.) Épen most hirdették ki az építészek számára a pályázatot egy új udvari operaszínház tervére, mely Bécs azon részében álland, hol közelebb az ugynevezett város-nagyobbítási munkákat megkezdtek.

b. — (Művész-utazás.) Ifj. Boka Károly és Balázs Kálmán szervezett debreczeni zenetársulata Oroszországba indultak műutazásra, vagy is inkább egy rakás rubel összegegyülésére.

— (A makói banda — makói banda.) Makóról veszszük e jogos reclamatiót: Már szó nélkül nem hagyhatom, sőt inkább fölhevítva érzem magamat, hogy ellene szóljak Székely József azon állításának (l. V. U. 17. szám), hogy gróf Nákónéknak saját cigányai volnának azok, kikkel f. évi apr. 3. és 4-én a nemzeti színpadon fölépített. Mondja meg, szerkesztő ur, Székely urnak, hogy ne mondjon oly sok szépet gróf Nákónéknak, azaz: makói bandánkat, melynek tagjait mi neveltettük, tanítottuk, ne tartsa gróf Nákóné bandájának. Bocsánat, hogy későn írok erről, de mivel inkább a bőrkészítés a mesterségem, nem pedig az írás, azt gondoltam, hogy találkozok Makóról más oly egyénnel, ki Székely urnak állítását megczáfolja. Már el is hallgattam volna vele, de most ismét látom a Vasárnapi Ujság becses lapunk 28-dik számában, hogy ismételve van amaz állítás ott, a hol jelentetik, hogy „gróf Nákóné és saját cigányai által eljátszott „Ős Apáink“ című magyar nóta, nyomtatásban is megjelent.“ — Szép, igen szép! csak hogy nem saját cigányaival játszotta el azt a magyar nótát gr. Nákóné, hanem a makói bandával. Én abban nem látok nagy érdemet, midőn makói bandánkat néhány hétre gr. Nákóné magához viteti és illendően megjutalmazza, azért talán nem is lehet mindjárt „saját cigányainak“ nevezni őket, mert addig is mi makóiak tartjuk fel a banda itthon maradt nagyobb részét, míg ő magát néhány napig mulatta néhány tagjával. Így, hát úgy hívják ezt a bandát, hogy makói banda, melylyel többször megosztjuk mi krajezárjainkat, mint mások ezer forintjaikat. Bocsánat, ha hibásan stilizáltam, mert a bőrkészítés a foglalkozásom, nem az írás. Ha becses lapjába jönnek látja közölni azt, ohajtánám! — Raffai Samu, timár és bőrárus.

+ (Zágrában magyar dalmütársaság) tart előadásokat mindig tele színházban s nagy lelkesedés közt.

⊙ (A Péczeli-féle 5000 ft alapítvány), 1841-ben tétetett le, oly feltétellel, hogy ha majd 12,000 ftra szaporodik, kamatjaiból egy évenkénti 100 aranyos jutalom osztandó ki. A tőke jelenleg 7000 ftból áll. Azért szaporodik pedig ily lassan, mert az alapító rendelete szerint, a kamatok egyharmada mindenkör levonatik s az Akademia tőkéhoz csatoltatik és csak öthatod fordítottatik az alapítványi tőke öregítésére.

+ (A Muzem termei díszítésére) Lobmayer Józsefné Debreczenben 128 fto, Fábian Gáborné Aradon 92 fto, Rózsa Ferdinándné Aradon 28 fto, Kenessey Kálmáné sz. Sziklay Fanny Nyéken (Fehér) 3 aranyat s 40 ft, Csemiczky Sarolta N. Staczin (Nógrád) 116 fto, Szirmay Gabriela Liszkán (Zemplén) 24 fto, Noszlopy-Puzdor Eleonora Devecserben (Veszprém) 29 fto, Hunkár-Kuncz Adél Kisbéren (Komárom) 46 fto, Moravcsik Irma Pozsonyban 106 fto, Udvarnok-Bacsák Ilka Olgán (Pozsony) 119 fto, Szinováczy-Kondé Alajka Somorján (Pozsony) 17 fto gyűjtöttek.

+ (H.-M.-Vásárhelyen) jul. 1-én zene-ének- és szavlati műversenyvel egybekötött táncvizsgálat rendeztek a horvát szükölködők javára. A vendégek száma után itélve szép összeg jöhetett be. — Ugyancsak Vásárhelyen közelebb Szathmáry-né vendégszerepelt; a „Hölgyfutár“ odaváló levelezője megrója a művésznőt azért, hogy egy darabban operai áriákat énekelt, holott e téren semmi eszközzel nem rendelkezik.

b. — (A magyar Akademia palotája építésére) Szeged város 3000, alapítvány pedig 2000 ftal járulni határozta el. Ezt a m. helytartóság olyképp hagyta helyben, hogy a palotára szánt összeg egy év alatt egészen, a tőkére határozott összegnek pedig csak kamatja fizetessék évenként be.

△ (Szeged városa) az ott lévő nagy-tért Széchenyi-térnek nevezte el s e határozatát a helytartóság jóváhagyta.

△ (Szent-István-napját Szegeden is) a legnagyobb ünnepélyességgel fogják megülni. Az előkészületek már megkezdődtek.

△ (A napfogyatkozás), mely e hó 18-án látható volt, Pesten nem nagy figyelmet gerjesztett. Több üzletembertől hallottuk mondani: ha vasárnap volna, megnézném, de így nem érek rá. Kár is volt a csillagászoktól, a fogyatkozást vasárnapig el nem halasztani.

+ (Fáy-alapítvány.) A „P. Hirnökben“ Nádossy István következő indítványával lép föl: Alapítson a nemzet egy közadakozás útján begyülemdő összegből egy tőkét, melynek kamataiból a magyar Akademia minden év vagy másodévben nagyobbserü díjat tüzzön ki, az általa kijelölendő pályamunkálatokra, azon pályázati díj örök időközön át Fáy András nevével. Indítványozó a maga részéről e célra öt éven át évenkénti részletfizetést ajánl. — Oly derék bajnoka a közügyeknek és irodalmunknak, mint a közszeretben álló agg Fáy Andrásunk, e megtisztelésre valóban méltó, s ohajtandó, hogy a korszerű indítvány mielőbb megtestesüljön. A nemzetnek ez iránybani részvételéről nem kételkedünk.

⊙ (Gyémánt-mise.) Pécssett főt. Nyers János legközelebb gyémánt-miséjét tartotta meg, mely alkalommal a tiszteletreméltó aggastyán két hosszu beszédet tartott.

+ (Légszuszvilágítás Pécssett.) A „Pécsi L.“-ban olvassuk, hogy Pécssett légszuszvilágítást terveznek, még pedig oly erélylyel, hogy még ez évben élvezhetnék e világítás jótékonyosságát.

⊙ (Uj vállalat.) Egy pécsi kereskedő oly vállalat megkezdésével foglalkozik, melynek célja, a pécsi szőlősgazdákat nagy munka idején is, rendes ár mellett, kellő számú munkásokkal ellátni.

b. — (Fürdő-megnyitás.) Fehérmegyében az alsó-alapi fürdő május 17-e óta nyitva áll a közönség használatára. E fürdő vize leginkább hasonlít a pilnai vízhez, és hajtó- és oldó-tulajdonánál fogva több betegséget sikerrel gyógyít.

+ (Hartleben „Olvasó-tárából“) megjelent 35. és 36. füzet, hozván a „Napoleon fénykora és hanyatlása“ című regényes korrajz ötödik részét.

+ (Balaton-Füreden) f. julius hó 6-ig összesen mintegy hetedfélszáz vendég volt.

+ (Árva József vendéglős Vácson) olvasókör alakításán fáradozik. Árva régebben az irodalmi téren is működött.

— (Bő áldás.) Délbiharmegyei K. Apáthi községben Erdei Ferencz földmivelő családját ritka szerencse érte. Neje jun. 14-én három leánygyermeket szült, s mint onnan jul. 9-éről írják, mind a három magzat legjobb egészségnek örvend. Kívánatos volna, hogy az áldásban bővelkedő szegény anya, több oly pártfogóra akadjon, mint az ottani gazdasági tiszték, kik az egyik gyermek sorsáról gondoskodni akarván, mellé már dajkát is fogadtak. Szánakozó szívek bizonyosan a másikat is felkarolandják, elég gondot okozván az anyának a harmadik magzat fölnevelése.

⊙ (Györmegyében egy német községnél nincs több.) Ezt számokkal bizonyítja be Matusek Antal a „Györi Közlöny“ hasábjain az ugyane lapban megjelent azon állítás ellenében, hogy Györmegyének 63 magyar s 18 német községe van.

+ (Szenvedélyes galambászok.) A berlini fiatal leányok nagy kedvelői a galamboknak s azért oly szenvedélylyel foglalkoznak tenyésztéssel, hogy, mint írják, galambjaik összes számát legalább is 200 ezerre lehet tenni. Minden félreértés kikerülése végett sietünk megjegyezni, hogy a galamb szó itt csupán és egyedül valódi értelmében veendő; ama más fajta galambok e helyen nincsenek számba véve.

⊙ (Árpád sirja.) Nehány buzgó fiatal hazafi állítja, hogy Ó-Budán fölfedezte azon helyet, hol a leírások szerint Árpád sirjának állni kellett. Bővebb meggyőződés okáért már ásásokat is akartak kezdeni, de ezek most elmaradtak.

— (Nationalulu) című bukuresti román lap bírálata Hunyady László előadásáról az ottani színpadon. („Hunyady László“ történelmi opera, négy felvonásban, Egressy Bénitól, zeneszerző Erkel F. zenemester.) Rég, de igen rég az ideje, hogy a mi magyar szomszédink nem jártak nálunk. Vajjon mi lehet mostani idejövételöknek célja? Mit kívánnak tőlünk? Talán Corvinus Mátyás királynak emissariusai, kik elhozták Vlad Czepesnek nemes hitvesét, vagy azon heraldok, kik eljöttek, hogy szólítsanak fel csatára? Nem! Hungaria és Romania, melyek több időköz Mahomet dühös fia ellen harcoltak, ma mindketten elesve régi dicsőségökből, egymást könyves szemekkel tekintik és mintha mondanák: „Mily polczára a dicsőségnek jutottunk volna mi mai napig, ha egymást nem szaggattuk volna, mint a vadonnak tigrisei.“

A mai magyarok, nem a középkori magyarok; Attila, Árpád és Zrinyi unokáinak vad szokásai, nagyon megszelidültek már. Eljöttek ők, hogy nekünk megmutassák, miszerint ők ha már a baltát, a lándzsát és a fokos csákányt eldobták, ezt nem azért tevék, hogy a tétlenségnek ágyán elaludjanak mint mi; eljöttek, hogy több század fáradozásainak zsengejét előttünk bemutassák, mondván: „Lám mit mivel a magyar hazafiság azon vad embekekből, kik a csatamezőn születtek, éltek és haltak! Lám, mit mivel a magyar hazafiság egy durva nyelvből és egy hősies de miveletlen zenéből;“ és végre eljöttek, hogy tőlünk számot kérjenek, mennyire haladtunk mi?

A magyar Euterpének és Terpsykorének ezen papjai eljöttek országunk fővárosába egy opera- és ballet-társaságban, és a mi színpadunkon „Hunyady László“ című operát adták elő. — Ezen operának tárgya Magyarország történetéből van merítve, és előnkbe állítja Hunyady Lászlónak, a hasonnevű család egyik tagjának tragikus végét.

(Itt előadatik a mű foglalata.)

Ezen opera zenéje nagy művészettel van szerkesztve és meg vagyunk győződve, hogy harmoniai részben több újabbkori productumot felülhalad.

Ezután átmeny az író az egyes dalművészek bírálatára, s sok alapos-sággal bírálja az egyes tehetségeket. A kart azonban különösen megdicséri, s elmondja, hogy Bukurest közönsége most látott legelőbb ily jól alkotott, s ily jól disciplinált kart. Ezen ügyesen írott tárczacikk alatt N. M. Philemon név áll.

— (Tolnai gazd. egyesület. Reményi Szegszárdon.) Kajdacs (Tolna), jun. 27. Tegnap Szegszárdon valék, a tolnamegyei gazdasági egyesület megalkothatása végett a megyeház nagy teremében tartott gyűlésen, hol nemzeti szép öltönyben megjelenve lehetett látni a megye szemefényét, a derek gazdaközönseget, s az egyes községek érdemes képviselőit; kik a közjótól vezéreltetve, mint a kedves haza egy testvérei sorsuk és rangjokhoz mérve szép fogatokon, vidámon sereglettek össze, a nemes bortermő hegyektől körülölelt megyei székvarosban. — A gyűlés 9 órakor vette kezdetét, és miután elnök D. F. ur, az összejövetel célját tolmácsolva, a nemes ügy tárgyalását meleg szavakban ajánlotta volna az érdekelt gazdaközönseggel, — szót emelt az alakító gyűlés szíve, lelke, ifj. B. Gy. és mintha a sirjából fölkelte Bezerédiék és Csapók szelleme rakta volna ajkaira a szavakat, beszélt értelmesen, fontosán s alaposan, mint egy folyásában tisztá patak, melynek színét, sem a rácsott falevél, sem az alatta rejlő kövecs nem zavarhatja meg. — Visszapillantva a viszontagsággal teljes multra, rajzoló a kedvezőbb jelent, a derülni kezdő szebb jövőt, melynek méhében meg fog születni a siker és üdvös eredmény, melynek elérhetéseért, minden nemes szív magasan földobog, — üdvözölte egyszersmind a nagyszámu fényes közönseget, indítványozá az ideiglenes választmányi tagok kinevezését, melynek megtörténtével K. Gy. és V. G. urak okszerű megjegyzése folytán, a befizetési összeg mennyisége kimondatván, zsinórmértékül vették fel a fehérmegyei gazdasági társulat szabályai, azon különbséggel mindazonáltal: mikép a befizetésre vonatkozólag az ott megállapított 200 ft. 100 fra lón leszállítva stb. — A testvéri szeretet jeléül, a választmány fényes koszorujába, több egyes községek földmivelő képviselői is befizeték, hogy ez által ők is a közreműködés előnyeiben részesülve, a társulatnak, a maguk körében annál élénkebb lendületet adhassanak. — Délben a nagy vendéglő első emeletében meghatározott díjért nagyszerű társasébed, és ennek élénk zibongása vette kezdetét, zene és őszinte magyar kebelből eredve ömledező toásztok kíséretében, melyek hangja, modora, elméssége — ha még a régi Róma Cincinnatusa jelen lett volna is — mindenestre a kedélyes mosolyt ajkaira oda varázsolandotta vala. — Ezzel azonban nem lón befejezve az ünnepély, sőt még csak most következett a hadd el hadd. Reményi Ede ugyan is, az ünnepelt művész, délutáni 5 órakor hallatá magát szintén a megyeház nagy teremében. A lapokban annyira magasztalt művészt, nagyon természetes mindenki ohajját látni, hallgatni. Ki tudná leírni, azon sok siró-rivó, kérő, eszedző rohanó, olvadó hangok csodavegyületét, melyeket oly enyelegve tud kicsalni kised száraz faművének üregéből?! — A fellekesült közönsegből egy szépen és izléssel öltözött szép magyar leány, nemzeti szalaggal összekötött gyönyörű koszorúval ajándékozta meg az ünnepelt művészt. — Junius 26-dik napja soká emlékezetes fog maradni a tolnai szép jövőjü gazdaközönség életében. — Cs. Zs.

⊙ (Régiségek.) Menapace, országos építészeti igazgató, Gyoma mellett, Őszedhalmon több régi sirt talált fel, s néhány Uj-Szönynél talált régiségi tárgyat az ausztriai építészeti emlékek a cs. kir. központi bizottmányához küldte be, mely is azokat Ameth urnak adta át vizsgálat végett.

△ (Gyerekvásár.) Münsterben egy atya ötödfél éves fiát 40 talléron eladta a Hüttman-féle műlovarársaságnak. E vásárt azonban a hatóság megakadályozá.

+ (Elmés üdvözlés.) Az öreg, Dumas-t, midőn Marseillebe ment, onnan Palermóba hajózandó, tisztelői ily kiáltással üdvözölték: „Vive le père du père du père prodigue!“ (Éljen a tékozló apa apjának az apja.) A „Tékozló apa“ című szinművet, mint tudva van, a fiatal Dumas írta, ki e szerint a „Tékozló apának“ apja, az ő apja pedig az öreg Dumas.

⊙ (Olcább lakások.) A pozsonyi helytartóság megszüntével számos hivatalnok eltávozott, minek folytán igen sok szállás üresen maradván, azok árát alábbszállítani kezdik a házi-urak. Ily esetre még Pesten nincs példa.

b. — (A magyarországi ág. hitv. evang. egyház statisztikája) ez évi jul. 17-én következőleg állt: 1) A régi autonóm állapotban megmaradt, részint pedig abba visszatért 525¹/₂, egyház, összesen 773,362 lélekkel. — 2) Az 1859. szeptemberi pátens szerint szervezve van még 34¹/₂, egyház 60,252 lélekkel.

⊙ (Halálozás.) Somogyi Ignác szép tehetségű fiatal költő, jun. 21-én, Abaujmegyében Kupán élte 20-ik évében elhunyt. Sirja fölé ezt rendelte iratni magának: „Halál az egyedül biztos ut, mely a halhatatlansághoz ve-

Színházi napló.

Péntek, jul. 13. Bertényi Berta k. a. második föllépteül: „Egy nő, ki az ablakon kiugrik.“ Vigjáték népdalokkal és tánczszal 2 felv. Bertényi Berta k. a. ezuttal másodszer mutatta be magát a fővárosi közönseggel, Törő Bálintné szerepében, melyet a felejthetlen Hegedűs né felülmulthatlanul adott. A vidéki művésznő sok elevenséggel s természetesen játszott, tapsokat is nyert. Közönség kis számmal. A hetirend érdekeltensége ellen panasz-kodhatnánk, de hiszen ugyis csak falra borsót hánynánk; nem is lehet más-kép, midőn színészeink nagyobb része vidéken vendégszerepel. Eddig is így volt az nyáron, s nincs is reményünk, hogy egy hamar másképp legyen. Oda gyökeres orvoslás kellene, s ez az, a mire nincs kilátásunk.

Szombat, jul. 14. „Ördög Robert.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzé Meyerbeer. Voggenhuber Vilma jelesen énekelt, nagy része volt tapsok- és kihívásokban. Huber Ida is sok kellemmel adta Izabella szerepét. Ellinger és Köszegi megállották helyöket.

Vasárnap, jul. 15. „A rab.“ Eredeti szinmű 4 felv. Irta Szigligeti. Hétfő, július 16. Boscovitz F. M., zongora-művész jótékonycélú

zet. A V. U. olvasói is emlékezni fognak a tehetséges fiatal költő néhány meleg keblet s hivatást tanusító ömlengéseire, miket időszakonként közlénk. Részvétellel állunk az elhunyt sirja felett s mondunk áldást poraira!

A magyar Akademia palotája.

— (Heti kimutatás) a Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez a m. Akademia számára beküldött adakozásokról.

XXVI. közlés: Sz. E. (kelet és hely nélkül) 5 ft. — Acsáról Láng Frigyes 5 ft. — Selmecezőről az ottani bányász- és erdész-akademián levő magyar ifjuság Soltz Árvéd által 60 ft. — Nagyváradról az ottani szijgyártó czéh 3 darab 20 pftos nemzeti állam kölcsön-kötelezvényt (63 db 30 pftos szelvénynyel együtt 1861. jan. 1-től). — Sopronból az ottani kath. főgymnásium ifjusága másodikban Hérits János által 40 ft. — Bécsből Dóczy Mihály gombkötősegéd 1 ft. — Nagy-Becskerekéről többen Vécsey István ügyvéd által 114 ft. — Makóról Raffai Samu timármester 10 ft. — P. Gyugyról (Somogy) többen Németh Imre által 24 ft 50. — M. Kászonyból (Bereg-Ugocsa) egy barátságos estélyből többen Szarka Biri által a tükére 41 ft. — Bárándról (Bihar) többen Vágó Ferencz által 47 ft, 1 cs. arany és 1 orosz tallér. — Hajdu-Szobozslórol Jóna János ottani ref. lelkész 100 ft, (ebből az alaptükére 50 ft.) — Összesen: 447 ft 50 kr, 3 darab 20 pftos államkölcsön-kötelezvény, 1 cs. arany és 1 orosz tallér.

(A multkori kimutatás általános összege: 10,815 ft 49 kr, 1 régi római arany, 1 huszfrankos arany, 99 cs. arany, 17 tallér, 2 ezüst ujftos, 124 huszas, 2 negyedftos, 1 tizes és 7 db. nemz. államkölcsön-kötelezvény. *)

Az eddigi közlésekkel együtt (I—XXVI): 11,262 ft 99 kr, 1 régi római arany, 1 huszfrankos arany, 100 db. cs. arany, 17 db. kétpftos tallér, 1 orosz tallér, 2 ujftos, 124 huszas, 2 negyedftos, 1 tizes és 10 db. 20 pftos nemzeti államkölcsön-kötelezvény.

— (Részletes kimutatása) a Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez a m. Akademia számára beküldött adakozásoknak, melyekhez többen járultak: A XXV. közlésből (I. V. U. 29. szám).

Esztergomból néhány reáliskolai növendék, megtakarított filléreiből 2 ftoft küldött be, névszerint:

Várady István 1 ft, Löwy Mannó 50 kr, Jankovics Béla 20 kr, Heiman Ferencz 10 kr, Krópfiler Náthán 10 kr, N. N. 10 kr.

Munkács-Oroszvegről 12 ft. 50 krt. kaptunk a következő adakozóktól: Babinez János 4 ft, Zlathényi Gyula 4 ft, Dobszai Miklós 1 ft, Petykó György 1 ft, P. Sándor 1 ft, B. Mihály 1 ft, Mucha Bazil 50 kr.

Vis, Zalkod és Kenyizlő (szabolesmegyei) helységek közösen tartván meg a Széchenyi gyászünnepélyt, ezen alkalommal 73 ftoft és 1 db. cs. aranyat adakoztak a m. Akademia palotájára a következők:

Horváth Ferencz 5 ft, Fekete Menyhért 4 ft, Miskolczy Menyhért 5 ft, Gógh Lajos 5 ft, Benyó István 2 ft, ifj. Farkass Ferencz 10 ft, ifj. Farkass Ferencz Halassy Ida 1 cs. arany, Halassy Józsefné 4 ft, id. Farkass Ferencz 5 ft, Lalahay István 2 ft, Komjáthy Lajos 2 ft, Paraszky Endre 1 ft, Szobathy Pál 1 ft, Fekete Imre 1 ft, Komjáthy Jeromos 1 ft, id. Farkass Ferencz 10 ft, Sztankóczy János 1 ft és helyette id. Farkass Ferencz 4 ft, összesen 5 ft; Szilágyi György 2 ft, Szentmariay Gyula 2 ft, Buday Gyula 1 ft, Isaák János 4 ft, Dóbé Sándor 1 ft.

Abrudbányáról (Erdély) 59 ft. és 11 db. arany érkezett kezünkhez a fentebbi célra; hozzájárultak:

A Ferdinánd bánya-társulat 10 arany, Széles Dénes 5 ft, Weiss Thádé 5 ft, a fehér-völgyi szt. Miklós bánya-társulat 1 arany, Tabakovics testvérek 2 ft, Wánca József 2 ft, Váradi Józsefné 3 ft, Boér Laszlóné 3 ft, Oblatek Ferencz 2 ft, Tabakovics és Ferenczy 5 ft, Kecskeméti András 4 ft, Rákosi István 5 ft, Bonyhai Ferencz 3 ft, Kántor Józ. 3 ft, dr. Oroszhegyi 2 ft, Pálffy Samu 5 ft, Schédar Rudolf 2 ft, Fibán Kár. 2 ft, Szabó László 2 ft, Árkosy Károly 2 ft, Basa István 2 ft.

Valcsáról (Árva-Turóc) 8 ft. küldetett be a következő adakozóktól:

Rakásnyi Ferdinánd 1 ft, Caerta János 1 ft, Bobot Ede 1 ft, Porubszky György 1 ft, Szartorisz Ignác 1 ft, Matuskovits János 50 kr, egy mérnök 1 ft, vitatási bírság 50 kr, Filo Ferencz 1 ft.

*) A multkori kimutatás általános összegét azért ismétljük itt, mivel lapunk mult számának néhány száz példányában hibásan valának közölve némely tételek. A tévedés onnan eredt, mivel az ott közölt „Abrudbányai adakozásban“ a két rovat alá irt összeg 11 forint 59 krnak van írva, holott 11 arany és 59 forintról van szó. E tétel szerint változtak meg a heti kimutatás s az általános összeg számai is. A tévedést jókor észrevevén, lapunk utóbb nyomtatott számaiban a helyreigazítás megtörtént. Szerk.

hangversenye 1 szakaszban. Ezt megelőzte az „Elveszem nőmet“ című egy felvonásos vigjáték. A hangverseny Erkel F. „Báthori Mária“ dalművének nyitányával vette kezdetét, az összes színházi zenekar által előadva. Boscovitz ur a következő darabokat játszta zongorán: Liszt Ferencz „Ábrándja“ magyar népdalok felett; Boscovitz F. M. „Szegény paraszt“ csárdás-átírata; Boscovitz F. M. „Ábránd“ Lammermoori Lucia felett; „Bukaresti emlék“; „Hazám határain“ magyar induló; „Repülj fecském.“ „Ezt a kerek erdőt“ Ábrányi Kornél átírata után hangversenyei előadásra alkalmazva a hangversenyző által; „Búsán, búsán szól a harang“ népdal; Keglevich-nóta, átírva a hangversenyző által. Boscovitz játéka tetszett, több ízben megtapsolták. Bignio, Bajza „Isten hozzád“ című bucsudalát énekelte el. Közreműködött még Suck Róza, szerb népdalokat adván elő — de csak a papiron. Közönség kis számmal; de azért a művész élénk tapsokban részesült. Mint halljuk, a vidék főbb városait fogja beutazni.

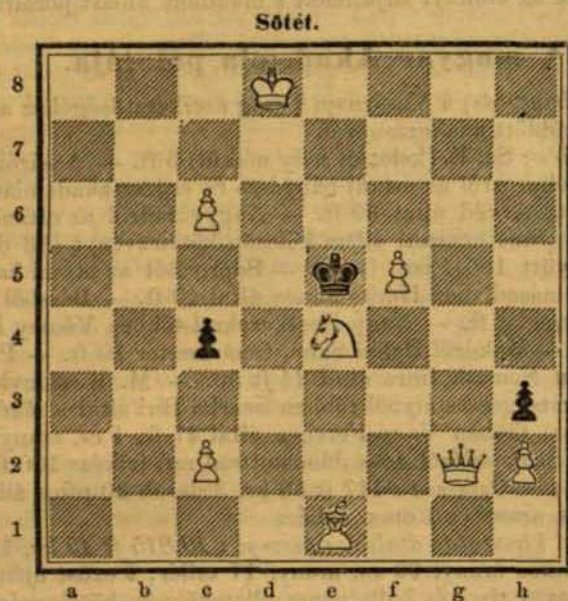
Kedd, jul. 17. „Tell Vilmos.“ Opera 3 felv. Rossinótól.

Szerda, jul. 18. Először: „Az időjós.“ Eredeti vigjáték 1 felv. Irta Fáy András. Ezt követte a „Párisi adós“ című egy felvonásos vigjáték.

Csütörtök, jul. 19. „A Zsidónő.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzé Halevy.

SAKKJÁTÉK.

29-ik sz. feladvány. — Weisz A. J. tanártól (Budán).

Világos indul s 4-ik lépésre matot mond.

A 24. számú feladvány megfejtése.

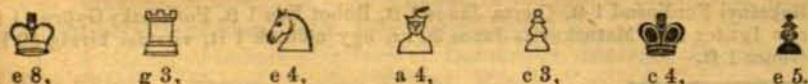
(Weisz A. J. tanártól.)

- Világos.** **Sötét.**
- 1) V e 8 — c 6 † . . . . . K d 5 — c 6 :
  - 2) F g 6 — f 7 . . . . . b 6 — b 7
  - 3) a 4 — a 5 . . . . . tetszés szerint
  - 4) d 4 — d 5 vagy F f 7 — e 8

Helyesen fejtették meg. *Veszprémben* : Fülöp József. — *Lessen* : Báró Mészéna István. — *Pesten* : Cselkó György. — *Parabutyban* : Rothfeld József. — *Debreczenben* : Molnár Ágoston, Horváth Pát. — *Egerben* : Szabó Ignác. — *T.-Sz.-Miklóson* : Frankl A. — *Sz.-K.-Szabadján* : Fürst Sándor. — *Rima-Szombaton* : Baksay István. — *T.-Füreden* : Nánásy Gyula. — *Szegszárdon* : Zöld Sándor. — *Jánosiban* : Keszler István. — *Csongrádon* : Keller Lajos. — *Gyula-Fehérvárt* : Horváth Lajos. — *Berhidán* : K-y.

Rövid értesítések. *Debreczen* : M. Á. Örvendünk főképp, ha ön nekünk tulajdonítja azon érdemet, hogy *Debreczenben sakk-klub* van alakulóban. Óhajtuk, hogy önök annak létrehozásában Pestet megelőzhessék. — *St. ?* Nem tekintve azt, hogy a mozdulatlan b7 sötét gyalog miatt a 8-ra sötét Futár semmiképp sem jöhetett : e földad nem 4 hanem 3 lépés alatt megoldható; de mégis szebb, mint az előbbi volt. A lépések : 1) F d 5 — f 3, 2) F h 8 — c 3, 3) F f 3 — d 1 † — *Thür* : P. Gy., *T.-Füred* : N. Gy. és *Körtvefája* : K. B. Hibátlan; de az az örökös †! Később sikerültebbeket várunk. — *Jánosi* : K. I. 1) H c 8 — e 7, e 6 — e 5; 2) F e 1 — g 3, d 6 — d 5; 3) F g 3 — f 4 és a † kikerülhetetlen; de azért ne csüggedjen ön! — *Parabuty* : R. J. Az önmattoknak a gyakorlati játékra semmi hasznuk sem levén : azoknak nem vagyunk barátai. A másik kettő közül az egyiket közöljük. — *Sz.-Fehérvár* : L. I. Az I-ben a második lépés kétféle. A III. használható. — *Szegszárd* : Z. S. Az 5-7 hibás; a 8 és 9 könnyű. Munkatársaink könnyebbségére közölni fogjuk, hogy mik egy szép és jó feladvány kellékei; hogy így részint az eléjük kerülő feladványokat megbíráshassák; részint újak készítésénél magukat biztosabban tájékozassák. — *Moor* : R. Szembetűnőleg hasonlít *Anderssen* szép feladványához, melyet önnek kedvéért ide melléklünk.

30-ik sz. feladvány. — Anderssentől.

Szerkesztői mondanivaló.

5194. **Aranyos-Megyes.** F. K. Ön sérelmét közölni fogjuk az illetővel, ki nem fog kézni válaszával. Úgy tudjuk, hogy a kérdéses regény folytatása s vége nem jelent meg, sőt ahhoz e pillanatban sok kilátás nincs is.

5195. **Széchenyi-dal.** Nem kiadni való. — Hogy „Pestmegyébe, N.-Abonyba, a hirdetett népdalok mely határidőig s mily cím alatt küldendők?” — Hát nekünk már ezt is kell tudnunk? Hát képtalan vagyunk mi?

5196. **Besztercze** (Erdély). N. I. Pelikán van a nemzeti Muzeumban elég. A pecsét újabbkori mű; a cím-r jelentősége iránt szakemberek adhatnak felvilágosítást.

5197. **A vész. Arny. Szerelem** stb. Nem adhatók.

5198. **Eger T. S.** Az igaz, hogy régen itt van a czikk, de a ki egy lap, különösen hetilap szerkesztésének természetét, s a hozzá beérkező közlemények sokaságát ismeri, az egy véges emberi erővel megdögt s száz körülmény sulya alatt görnyedő szerkesztőtől „terminus” kitűzését soha sem kívánhatja. Töle elég, ha egyszer azt mondja : „Adható!” — a többi a sors kezében van.

5199. **P. Bogárd.** Az elsőnek jobb lesz elmaradni. A végszak a mű költői érdekben maradt ki. Nem úgy találja ön?

5200. **Kolozsvár.** Z. Áll az alku. A többi indul.

5201. **Selmecz.** K. J. Valóban nem szép, hogy a jótekonny czélra tervezett műkedvelői magyar színi előadására Selmeczványa városában nem akadt hölgy, ki a közreműködésre való felhívásnak engedett volna. Azt mi is rágalomnak tartjuk, hogy Selmecz hölgyei között ne találkozzék elég, ki a szerepek betanulására szükséges magyar nyelvi jártassággal bírjon. Talán csak a szokatlanság és szerénység tartja őket vissza. Kívánatos,

hogy e kis áldozatot a jótekonyság és a nemzetiség oltárára végre mégis meghozzák azon város hölgyei, honnan a lelkesedés oly szép példát birjuk különböző időkben.

5202. **Kunhegyes K. Zs.** Igen tiszteljük azon apai érzelmeket, melyek sugallata folytán a küldött mű támadt, de sajnálva kell kijelentenünk, hogy magán-érdekű alkalmi verseket nem közölhetünk.

5203. **Jena.** Magyar könyvtárnok. Számadásunk ez. Vettünk 21 porosz (papiros) tallért. Oszták pénzre váltva 1 ft 80 kr-ával = 37 ft 80 kr. Ebből V. és P. U.-ra ment 7 ft 50 kr, Prot. Lapra 4 ft 70 kr, levélbérre 45 kr, összes kiadás 12 ft 65 kr. Marad a kitűzött hazafiai czélra 25 ft 15 kr. (L. V. U. jövő számát).

5204. **Egy festő.** A mint forgattuk, úgy láttuk, hogy csakugy hemzseg benne a helyesírás elleni vétek. Nem volt kedvünk elolvasni — ki is lépne ily bünbarlangba!

5205. **Keresztes. P. M.** A joakarát folyvást megvan bennünk. Most új ösztönt öntött belénk ön levele.

5206. **Melyik virágkert.** — Okos beszéd, de nem költészet.

5207. **Póru! jartam.** Hát még ilyet is meg kelle érünk! Csak a legvége ne volna oly nagyon aeshetikába vagó. Várjuk az illető rendelkező hazaérkezését.

5208. **Dées. P. F.** A művésznek nincs oka, ránczba szedni homlokát. A rajzzal e pillanatban, nem rendelkezhetünk; munkában van. Reménylem, az érzékenység és öntudat csillapodni fog.

5209. **Budaháza. T. P.** Az arczkép ki van tűzve nálunk is. Adatnit nagy köszönettel fogadjuk.

5210. **Munkács. L. T.** A küldött régiségek megérkeztek s illető helyen átszolgáltattuk. A többi két pontra most azért nem válaszolhatunk, mert az ajánlott tárgyaknak e perczen szükségét nem érezzük.

5211. **Kolozsvár Z. K.** A példány tévedésből maradt el indul. A kérésre nézve : A ki a dologban rendelkezhetnék, nincs itthon; csak 3 hónap mulva tér vissza. Azért csak csekély biztatással szolgálhatunk.

Nyílt tér. *)

Bene István felhatalmazott ügynök s tudakozó-intézet tulajdonosa Bécsben ügyleti irodáját majus eleje óta eddigi külvárosi szállásából *Bécs belvárosi Dorothea-utczába 1107. szám alatti házába* (Leibenfrost nagykereskedő boltjába) tette át.

Az iroda e szerint a birodalmi főváros központjába tétetvén át, e körülmény is a t. cz. közönség kényelmére fog szolgálni.

Az intézet, melylyel folyvást magyar nyelven történhetik a levelezés, jövőre is mindennemű ügylet gyors és pontos elintézését igéri. A gazdaközönség előnyére mindennemű gazdasági gépeket és eszközöket részenkénti lefizetésre megszerez, nagyobb vagy kisebb pénzkölcsönöket kieszközöl; továbbá körébe tartozik mindennemű adásvevés, haszonbérbe adás; építkezési tervek, költségvetések és rajzok, gépek készíttetése; ipar, gazdasági s kereskedési viszonyok iránti felvilágosítások; távirati sürgönyök elküldése; mindenféle iratok, folyamodványok elkészítése, fordítása, másolása; **gazdatisztek**, iparsegédék, kereskedelmi ügynökök, gyakornokok, **nevelők**, **nyelv- és zenemesterek**, szolgák, cselédek stb. szerzése, felfogadása; tőkék s értékpapírok vétele, váltók eladása, biztosítási ügyek stb. stb.

Pénzkölcsönöknél, ha a tudakozódás és utazás költségei kiméltessenek, csak a következő rovatok betöltése kívántatik. Névszerint a birtokra nézve, melyre a kölcsön felvétele tervezetik, megírandó : 1) A tulajdonos kereszt- s vezetékneve, lakhelye, utolsó posta. 2) Mely megyében, járásban, községben. 3) Holdmennyiség 1600 □ ölével. 4) Évi földadó, pótlék nélkül. 5) Betáblázott adósság. 6) Épületek tűz ellen mennyire biztosítva. 7) Örökség, alku vagy házasság által bírja s mióta. 8) Tagosított-e? s nincs más per alatt. 9) Hány ezer ftot kíván zálog-levelekben 32 évi, 64 félévi részletes lefizetéssel.

Legyen szabad a tudakozó-intézet fentebbi munkakörére, a megbízások pontos, gyors és jutányos teljesítésének ígérete mellett, ezuttal is ismételve felhívni a t. cz. magyar közönség nagybecsű figyelmét. Bécs, majus 3. 1860. — *Bene István*, magán-ügyleti irodája (a fent kitett czim alatt).

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhajtóság irányában vállal felelősséget a Szerk.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap-kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold-kelet nyug.		
			6. p.	6. p.		6. p.	6. p.	
Julius			Julius (6)		Ab R.			
22 Vasár.	68 Mária M.	67 Mag	10 B 7 Euph.	4 26	7 46	3	9 23	9 28
23 Hétfő	Liborius p.	Liborius	11 Proklus	4 28	7 44	4	10 43	9 49
24 Kedd	Krisztina sz.	Jolántha	12 Gábor	4 29	7 43	5 Eszter	0 30	10 10
25 Szerda	Jakab ap.	Jakab	13 Aquil.	4 30	7 42	6	1 24	10 37
26 Csütört	Anna	Anna	14 Czürjék	4 31	7 41	7	2 42	11 11
27 Péntek	Zoerar. Andr	Benedek	15 Athenag.	4 33	7 39	8	3 56	11 51
28 Szomb.	Inceze pápa	Sámson	16 Marina	4 33	7 39	9 S. Has.	5 0	* *

Holdnegyed : ☾ Első negyed 25-én 6 óra 55 perczkor reggel.

TARTALOM.

A pesti szegény-gyermekkörház és dr. Bókai János (arczképpel és rajzzal). — Egy világtalanhoz. *Jámor Pál.* — *Eger ostroma* (folyt.) *Pauler Gy.* — Vázlatok a magyar viselet történetéből (folyt.) *Viskelety Béla.* — Napoleon s a porosz régens (képpel). — *Tárház* : Kakas Márton levelei Balaton-Füredről. — Irodalom és művészet. Egyház és iskola. Ipar, gazdaság, kereskedelem. Közintézetek, egyletek. Mi újság? A m. Akademia palotája. Színházi napló. Sakkjáték. Szerkesztői mondanivaló. Nyílt tér. Heti naptár.

Felelős szerkesztő : Pákh Albert (lak. uri-utca 12. sz.)